

Συμπληρωματικό Πλαίσιο Εξέλιξης Επιδιώξεων για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα στην Προδημοτική Εκπαίδευση

Λευκωσία
2020

Συγγραφή και επιστημονική επιμέλεια

Μαρία Μητσιάκη
Επίκουρη Καθηγήτρια Διδασκαλίας της Ελληνικής ως Δεύτερης
Γλώσσας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ομάδα Εργασίας (αλφαβητικά)

Ιφιγένεια Δόση, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
Χρύσα Δούρου, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
Μαρία Ηρακλέους, Λειτουργός Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου
Δέσπω Κυπριανού, Λειτουργός Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου

Συντονισμός

Παυλίνα Χατζηθεοδούλου
Προϊστάμενη Τομέα Επιμόρφωσης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Περιεχόμενα

Επιδιώξεις για το Νηπιαγωγείο	3
Προφορική επικοινωνία-Ακρόαση	7
Προφορική επικοινωνία-Ομιλία.....	11
Γραπτός λόγος-Ανάγνωση και Κατανόηση	14
Γραπτός λόγος-Γραφή και Γραπτή έκφραση	16
Ενδεικτικές πρακτικές	17
Προφορική επικοινωνία-Ακρόαση	17
Προφορική επικοινωνία-Ομιλία.....	25
Γραπτός λόγος-Ανάγνωση και Κατανόηση	31
Γραπτός λόγος-Γραφή και γραπτή έκφραση	36
Ενδεικτική βιβλιογραφία	38

Επιδιώξεις μάθησης για το Νηπιαγωγείο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το «Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα στην Κυπριακή Προδημοτική Εκπαίδευση» (ΑΠΣ Γ2) αντιμετωπίζει το θέμα της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης ολιστικά και με παράλληλη θεωρητική υποστήριξη με στόχο τη συμπερίληψη όλων των βαθμίδων στο (ΑΠΣ Γ2) για να διασφαλιστεί η συνέχεια και συνέπεια των προγραμμάτων σε όλες τις βαθμίδες.

Οι αναφορές στα μοντέλα Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών για τη Δεύτερη Γλώσσα και το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες, στο περιβάλλον μάθησης και την ανάλυση αναγκών, στις διδακτικές προσεγγίσεις της δεύτερης γλώσσας και στρατηγικές μάθησης για όλους, στις σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της γραμματικής, στη διδασκαλία επικεντρωμένη στην ανάλυση λαθών, στους πολυγραμματισμούς στη δεύτερη γλώσσα, στην προσέγγιση CLIL ως αξιοποίησή της για τα παιδιά μικρότερης ηλικίας για διδασκαλία μίας ξένης γλώσσας και στη διάγνωση και αξιολόγηση, διαμορφώνουν το πλαίσιο στη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας για τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Στην περίπτωση της προδημοτικής εκπαίδευσης το πλαίσιο αυτό και οι σύγχρονες απαιτήσεις και επιστημονικές εργασίες της γλωσσικής διδασκαλίας στην πολύγλωσση τάξη, θα πρέπει να εναρμονίζονται με τις αρχές του βασικού Αναλυτικού Προγράμματος Προσχολικής Εκπαίδευσης (3 χρονών - Προδημοτική) της Κύπρου¹.

Επειδή δεν υπάρχει θεσμοθετημένη παραχώρηση ωρών για διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στο νηπιαγωγείο, οι μαθησιακές ανάγκες των παιδιών εξυπηρετούνται στη γενική τάξη από τη νηπιαγωγό. Τα παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία στην προσχολική ηλικία που δε γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα όταν ξεκινούν τη φοίτησή τους, αλλά μαθαίνουν τη γλώσσα και επιτυγχάνουν την ολόπλευρη ανάπτυξή τους, όπως και τα ελληνόφωνα παιδιά, μέσα από την καθημερινή και συνεχή επικοινωνία, συνδιαλλαγή και αλληλεπίδραση με την ομάδα των συμμαθητών/συμμαθητριών και εκπαιδευτικών και μέσα από ένα μοντέλο οργάνωσης της μάθησης, το οποίο συνδυάζει με δυναμικό τρόπο το παιχνίδι, ελεύθερο και δομημένο (το οποίο υποστηρίζεται μέσα από συγκεκριμένα κέντρα μάθησης), τις δομημένες δραστηριότητες (οι οποίες αφορούν διάφορα γνωστικά αντικείμενα/τομείς ανάπτυξης) και την εις βάθος μελέτη. Η εμπλοκή των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να στηρίζει την ευρύτερη και ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών σε όλους τους τομείς ανάπτυξης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο το κάθε γνωστικό αντικείμενο δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά μέσο για τη στήριξη της ευρύτερης και ισορροπημένης ανάπτυξης των παιδιών στους επιμέρους τομείς ανάπτυξης' (Αναλυτικό Πρόγραμμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, 2019, σελ.70).

¹ ΥΠΠΑΝ (2019).

Βασικός οδοδείκτης στην πορεία αυτή είναι η αρχή του Αναλυτικού Προγράμματος Προσχολικής Εκπαίδευσης (2019) που υποστηρίζει ότι «η συγκεκριμένη περίοδος έχει αυτόνομη αξία και ταυτόχρονα θέτει τις βάσεις για τα μετέπειτα χρόνια. Δομείται κοινωνικο-πολιτιστικά από και για τα παιδιά μέσα από ενεργή διαπραγμάτευση κοινωνικών σχέσεων εντός πλαισίων, όπως του χρόνου, του τόπου, της κουλτούρας, του φύλου, της τάξης και των άλλων» (Αναλυτικό Πρόγραμμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, σ. 5). Ένα άλλο στοιχείο του ΑΠ που αποκτά ιδιαίτερο νόημα για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, είναι η αρχή της διαφοροποίησης, η οποία αποτελεί μέρος της εκπαιδευτικής πρακτικής και εστιάζει στο κάθε παιδί ξεχωριστά και στη δική του πορεία μάθησης και ανάπτυξης. Η αντιμετώπιση του κάθε παιδιού, και όχι μόνο του παιδιού με μεταναστευτική βιογραφία, το οποίο έχει συγκεκριμένο μαθησιακό προφίλ, επίπεδο ωριμότητας, εκπαιδευτικές προτιμήσεις, ενδιαφέροντα και ανάγκες, οδηγεί στη χρήση στρατηγικών διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε οργανωτικό και παιδαγωγικό επίπεδο. Επομένως, η αρχή της διαφοροποίησης είναι εκ των ων ουκ άνευ, στις εκπαιδευτικές παρεμβάσεις και προσπάθειες στήριξης των αναδυόμενων δίγλωσσων παιδιών στο θέμα της κατάκτησης της ελληνικής γλώσσας. Οι επιδιώξεις, ως επί το πλείστον, είναι ίδιες για όλα τα παιδιά, ελληνόφωνα ή μη, αλλά οι διδακτικές προσεγγίσεις, τα διδακτικά μέσα, υλικά και εργαλεία διαφοροποιούνται, καθώς επίσης, και οι προσωπικοί στόχοι για κάθε παιδί.

Στο πλαίσιο αυτό, για την Προδημοτική Εκπαίδευση αξιοποιείται το υπάρχον Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, και ειδικότερα το τμήμα που αφορά στο Γνωστικό Αντικείμενο της Γλώσσας. Το κείμενο, καθώς και οι επιδιώξεις μάθησης για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα στην Προδημοτική Εκπαίδευση, λειτουργούν παράλληλα και συμπληρωματικά με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Προσχολικής Εκπαίδευσης (2019) υιοθετώντας τις βασικές παιδαγωγικές αρχές, τη φιλοσοφία, τη δομή, και την ορολογία. Το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο παρουσιάζεται με τη δομή που υπάρχει και στο υπάρχον αναλυτικό: Άξονες, Επιδιώξεις, Πλαίσιο Εξέλιξης Επιδιώξεων και Ενδεικτικές Πρακτικές. Προκειμένου να ενισχυθεί η γλωσσική κοινωνικοποίηση των αναδυόμενων δίγλωσσων παιδιών, οι γενικές επιδιώξεις μάθησης του συνολικού ΑΠΣ εξειδικεύονται σε επιμέρους επιδιώξεις κατάλληλες για τα ίδια, και αποτυπώνονται σε πίνακες με το *Πλαίσιο Εξέλιξης των Επιδιώξεων*. Οι πίνακες με τις *Γενικές Επιδιώξεις Μάθησης* και το *Πλαίσιο Εξέλιξης των Επιδιώξεων* συνοδεύονται από *Ενδεικτικές Πρακτικές*. Κάθε ενδεικτική πρακτική εντάσσεται σε θεματικές ενότητες/θεματικούς κύκλους, οι οποίες ενότητες έχουν οριστεί από το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες.

Λόγω του ότι οι δραστηριότητες απευθύνονται σε όλα τα παιδιά (μητρικούς ομιλητές/μητρικές ομιλήτριες και σε παιδιά με μειωμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας) θα πρέπει κάθε φορά να προβλέπονται τα εξής:

Πριν την εφαρμογή της δραστηριότητας:

Θα πρέπει να προβλεφθεί η προ-διδασκαλία του απαραίτητου λεξιλογίου στα παιδιά με μειωμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας για την εκάστοτε δραστηριότητα/κείμενο/τραγούδι/παραμύθι (π.χ. για να μπορούν τα παιδιά που δεν γνωρίζουν ελληνικά να ανταποκριθούν στη δραστηριότητα που αφορά στο «Σώμα μου», θα πρέπει να προ-διδασθούν το σχετικό λεξιλόγιο για τα μέρη του

σώματος). Αν αυτό δεν είναι δυνατόν, θα πρέπει μέσα στην αίθουσα να υπάρχει υλικό (ακουστικό και οπτικό: συσκευές που αναπαράγουν ήχο, λογισμικά, κάρτες κ.λπ.), ώστε τα παιδιά ανά πάσα στιγμή να έχουν πρόσβαση σε κατανοητό περιεχόμενο.

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής της δραστηριότητας:

Χρειάζεται να υπάρχει πρόβλεψη για γλωσσική εξομάλυνση με παροχή μεγαλύτερης πλαισιακής στήριξης, όπως επιπλέον οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα (εικόνες, κίνηση σώματος, χειρονομίες, ύφος, πολλές επαναλήψεις), ώστε να παιδιά με μειωμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας να έχουν πρόσβαση στο νόημα των κειμένων (προφορικών και γραπτών). Θα πρέπει δηλαδή, να γίνεται πρόβλεψη για πρόσβαση σε υλικό που να ενισχύει οπτικά και ακουστικά την υπενθύμιση βασικών λέξεων και φράσεων, τις οποίες τα παιδιά που δεν γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα μπορεί να δυσκολεύονται να θυμηθούν.

Μετά το τέλος της δραστηριότητας:

Μετά το πέρας της κάθε δραστηριότητας, στον χρόνο που έχουν τα παιδιά για ατομική εργασία, είναι καλό να γίνονται δραστηριότητες εμπέδωσης του νέου για τα αναδυόμενα δίγλωσσα παιδιά λεξιλογίου (κάρτες, λογισμικά, συσκευές με ήχο π.χ. «ο τοίχος που μιλά», δραστηριότητες όπως ζάρια, ντόμινο, φύλλα αντιστοίχισης, κοκ).

Κατ' αντιστοιχία με τις επιδιώξεις μάθησης του συνολικού ΑΠΣ, οι επιδιώξεις μάθησης για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα στην πρώτη σχολική εκπαίδευση διακρίνονται με βάση τις τέσσερις μακροδεξιότητες:

- (1) Προφορική Επικοινωνία: Ακρόαση
- (2) Προφορική Επικοινωνία: Ομιλία
- (3) Γραπτός Λόγος: Ανάγνωση και Κατανόηση
- (4) Γραπτός Λόγος: Γραφή και Γραπτή Έκφραση.

Παράλληλα, λαμβάνονται υπόψη οι προτάσεις της ΕΕ για την ανάπτυξη της πολυγλωσσικής επίγνωσης, ήδη από την πρώτη σχολική ηλικία.

Αξιοποιούνται οι υφιστάμενοι άξονες της ακρόασης, ομιλίας, ανάγνωσης-κατανόησης και γραφής και γραπτής έκφρασης που παρουσιάζονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Προσχολικής Εκπαίδευσης (2019) διατηρώντας την ίδια δομή (Άξονες, Επιδιώξεις, Πλαίσιο Εξέλιξης Επιδιώξεων, Ενδεικτικές Πρακτικές) και στο Πλαίσιο Εξέλιξης Επιδιώξεων φωτίζονται ιδιαίτερες πτυχές που αφορούν τα αναδυόμενα δίγλωσσα παιδιά. Αν και ενδεχομένως κάποιες από τις πτυχές αυτές να αφορούν γενικότερα όλα τα παιδιά, γίνεται λεπτομερής ανάλυση των ιδιαίτερων αυτών πτυχών σε μια προσπάθεια να παραμείνει η νηπιαγωγός σε εγρήγορση σε σχέση με ζητήματα που αφορούν στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Απώτερος στόχος είναι να ενισχυθεί η νηπιαγωγός στη προσπάθεια της να διαφοροποιήσει τη διδασκαλία της και να εντάξει τα παιδιά που η ελληνική δεν είναι η μητρική τους γλώσσα.

Για κάθε ενδεικτική πρακτική του πίνακα, προσφέρεται αναλυτική επεξήγηση μέσω υπερσυνδέσμων (στην ηλεκτρονική μορφή) υπό μορφή δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες απευθύνονται και σε όλα τα παιδιά της τάξης και σκόπιμα οι πλείστες αποτελούν καθημερινές δραστηριότητες με τις οποίες είναι εξοικειωμένες οι νηπιαγωγοί για να μπορέσουν να προβούν στην κατάλληλη επεξεργασία για να τις υιοθετήσουν εφαρμόζοντάς τις βασικές αρχές της διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Αποκτά ιδιαίτερη αξία για την υιοθέτηση των αρχών αυτών, η διαδικασία που έχει παρουσιαστεί πιο πάνω σε σχέση με το τι πρέπει να έχει υπόψη της η νηπιαγωγός όταν αξιοποιεί την κάθε δραστηριότητα (πριν, κατά και μετά την κάθε δραστηριότητα).

Η διευκρίνιση αυτή, με δεδομένη τη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας στη γενική τάξη συμφοίτησης με παιδιά μητρικούς ομιλητές και μητρικές ομιλήτριες, απαντά στα εξής ερωτήματα: 1. Πώς και πότε κάνω γλωσσική εξομάλυνση; 2. Ποιοι είναι οι στόχοι μου για όλα τα παιδιά; 3. Ποιοι είναι οι ειδικοί στόχοι που βάζω για να κατακτήσουν τις βασικές επιδιώξεις και τα παιδιά με μειωμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας; 4. Με αφορμή τις δραστηριότητες που έχω οργανώσει και σχεδιάσει για όλα τα παιδιά, ποιες θεματικές του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις γλώσσες μπορώ να καλύψω²;

² Χατζηθεοδούλου, Σιμητρά & Κυπριανού (2019). Ένταξη παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Υποστήριξη διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Ενημερωτική Συνάντηση Διευθυντών/Διευθυντριών Δημοτικών Σχολείων: 23-27 Σεπτεμβρίου 2019. [Παρουσίαση Powerpoint]. Διαθέσιμο στο http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/entaxi/Sinedrio_diefthinton.pdf

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΑΚΡΟΑΣΗ		
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
<p>Ο αναδύομενος πολύγλωσσος μαθητής/η αναδύομενη πολύγλωσση μαθήτρια αναμένεται να:</p> <p>1. διακρίνει και να αναγνωρίζει ήχους του περιβάλλοντος</p>	<p>🔊 διάκριση ήχων των ζώων και ικανότητα να ξεχωρίσει τις διαφορετικές ηχομημητικές λέξεις που χρησιμοποιούνται για να τους αποδώσουν στην Ελληνική, τη μητρική γλώσσα και σε άλλες γλώσσες που ακούει στο ευρύτερο περιβάλλον της Κύπρου, π.χ. <i>γαβ-γαβ, γουφ-γουφ, μπάου-μπάου</i>.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Τα ζώα</i>: Παιχνίδι αντιστοίχισης των ήχων των ζώων με παιδαγωγικό υλικό (καρτέλες ζώων)</p>
	<p>🔊 αναγνώριση ολιστικά της γλώσσας στην οποία γίνεται μια σύντομη συνομιλία, π.χ. την Ελληνική, τη μητρική γλώσσα ή άλλες γλώσσες που μιλιούνται εντός και εκτός Κύπρου.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς</i>: Φανταστικό-συμβολικό παιχνίδι στο πειρατικό πλοίο Μια γλώσσα, μια σημαία</p>
	<p>🔊 διάκριση ήχων της Ελληνικής ή/και της μητρικής γλώσσας στην αρχή, στη μέση και στο τέλος λέξεων.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Το σώμα μου</i>: Δομημένη δραστηριότητα διττής σύγκρισης ήχων στο κέντρο μάθησης της μουσικής Ακούω τη φωνή, αγγίζω τη χορδή</p> <p>▶ Δομημένη δραστηριότητα Το κυνήγι του ηχο-θησαυρού</p> <p>▶ Δομημένη δραστηριότητα γλωσσικής επίγνωσης στην Ελληνική και τη μητρική γλώσσα των μαθητών στο κέντρο μάθησης του Η/Υ Η μουσική στις γλώσσες του κόσμου</p>
	<p>🔊 διάκριση και αντίληψη των δύσκολων ήχων της Ελληνικής που δεν υπάρχουν στη μητρική γλώσσα, π.χ. [θ, δ, γ].</p>	<p>▶ Δομημένη δραστηριότητα ακουστικής διάκρισης δύσκολων ήχων στο κέντρο μάθησης της μουσικής Τραγουδώ και πετώ</p>
<p>2. κατανοεί κοινωνικά πλαίσια</p>	<p>🔊 ολιστική κατανόηση και μη λεκτική αντίδραση με κίνηση στις οδηγίες της/του νηπιαγωγού που συνοδεύονται</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Στο Νηπιαγωγείο</i>: Δομημένο παιχνίδι μίμησης Φροντίζω την τάξη μου</p>

μηνύματα	από οπτικοποίηση των ενεργειών/ χειρονομίες.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Στο Νηπιαγωγείο</i>: Δομημένο παιχνίδι ολιστικής κατανόησης και εκτέλεσης οδηγιών στο κέντρο μάθησης του κουκλόσπιτου ▶ Ο ήρωας μου το 'πε και το 'κανα
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 Κατανόηση πολύ βασικών και τυποποιημένων εκφράσεων που χρησιμοποιούνται σε καθημερινές συνθήκες διαπροσωπικής επικοινωνίας (π.χ. χαιρετισμούς, συστάσεις, κανόνες ευγένειας, κτλ.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς</i>: Δομημένο κινητικό παιχνίδι γνωριμίας και εξοικείωσης Στον κύκλο μπες και τ' όνομά μου πες! ▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς και οι Άλλοι</i>: Δομημένη δραστηριότητα ταύτισης χαιρετισμών και εκφράσεων δήλωσης ευγένειας με πρόσωπα μεγαλύτερης ηλικίας Σεβασμός θα πει πληθυντικός!
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 κατανόηση απλών προτάσεις που αφορούν το καθημερινό του πρόγραμμα, π.χ. <i>ζωγραφίζω, τραγουδάω, μιλάω, παίζω, τον καιρό</i>, κτλ. μέσα από τη συμμετοχή του/της στις ρουτίνες της τάξης. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Καιρός</i>: Δομημένη δραστηριότητα εξοικείωσης με καιρικά φαινόμενα στο κέντρο μάθησης της γλώσσας Ο καιρός στην Κύπρο
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 παρακολούθηση και κατανόηση των στίχων ενός τραγουδιού και ανταπόκριση στις οδηγίες της/του νηπιαγωγού με μη λεκτικά μέσα. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Μέρη του σώματος</i>: Δομημένο παιχνίδι παντομίμας στο κέντρο μάθησης της μουσικής Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 διάκριση της γλωσσικής πράξης (ερώτηση, κατάφαση, κτλ.) και του επιτονισμού (ανοδικός, καθοδικός) στα εκφωνήματα του συνομιλητή/της συνομιλήτριας και να δηλώνει την προσοχή του με μη λεκτικά μέσα. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Δομημένη δραστηριότητα υπόδυσης ρόλων και αντίδρασης με παραγλωσσικά στοιχεία και χειρονομίες στο κέντρο μάθησης του κουκλόσπιτου Τα ρούχα της κούκλας!
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 κατανόηση λειτουργικών φράσεων που δηλώνουν αίτημα πληροφορίας, π.χ. <i>θα ήθελα..., σας παρακαλώ μου δίνετε..., πόσο κάνει;</i> και να ανταποκρίνεται λεκτικά και μη λεκτικά. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Στην αγορά - διατροφή</i>: Κοινωνικο-δραματικό παιχνίδι στον φούρνο ή το περίπτερο (κέντρο μάθησης <i>μαγαζάκι</i>) Ψωνίζω στα μαγαζιά της γειτονιάς μου
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 κατανόηση βασικών πληροφοριών για ένα κοινωνικό συμβάν, π.χ. για μια παιδική θεατρική παράσταση, μια πρόσκληση σε πάρτι, κτλ., 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Τέχνες & διασκέδαση</i>: Δομημένη δραστηριότητα εντοπισμού χρήσιμων πληροφοριών στο κέντρο μάθησης της γλώσσας Πάμε θέατρο;

	επικεντρώνοντας την προσοχή σε συγκεκριμένα σημεία.	
3. συμμετέχει ως ενεργητικός ακροατής/ενεργητική ακροάτρια σε συζητήσεις	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 διατύπωση και κατανόηση διευκρινιστικών ερωτημάτων σχετικά με τη χώρα προέλευσης, τη διαμονή, τη μητρική γλώσσα, το αγαπημένο φαγητό, χρώμα, κ.ά., υποβοηθούμενος/ υποβοηθούμενη από εικονιστικό υλικό. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς</i>: Δομημένη δραστηριότητα γνωριμίας των παιδιών μεταξύ τους Παιχνίδι γνωριμίας ▶ Δομημένη δραστηριότητα στο κέντρο μάθησης του κάστρου Παίρνω συνέντευξη
συμμετέχει ως ενεργητικός ακροατής/ενεργητική ακροάτρια σε συζητήσεις	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 κατανόηση βασικών στοιχείων μιας ιστορίας, όπως τον χρόνο, τον χώρο, τους ήρωες/τις ηρωίδες, το πρόβλημα και τη λύση του, όταν συνοδεύονται από εικόνα ή κίνηση. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Δομημένη δραστηριότητα εντοπισμού χρήσιμων πληροφοριών μιας ιστορίας στο κέντρο μάθησης του ηλεκτρονικού υπολογιστή Μια φορά κι έναν καιρό
4. αναγνωρίζει πώς αλλάζει το ύφος και τόνος σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 κατανόηση του τόνου και του ύφους των συνομιλητών/συνομιλητριών σε καθημερινές συνδιαλλαγές μέσα από τον επιτονισμό των εκφωνημάτων και τα παραγωγιστικά στοιχεία (χειρονομίες, δείξη). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Στην αγορά - διατροφή</i>: σε δομημένη δραστηριότητα με θέμα «Υγεία-διατροφή» τα παιδιά αναλαμβάνουν ρόλους (πωλητή -αγοραστή) σε καθημερινές συναλλαγές Το Μανάβικο
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 εξοικείωση με ποικίλους σκοπούς ακρόασης σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας για το ίδιο θέμα, όταν τα κείμενα συνοδεύονται από εικόνα. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Δομημένη δραστηριότητα αντίληψης του σκοπού ενός προφορικού κειμένου, π.χ. ρεπορτάζ, τραγούδι, κ.ά. στο κέντρο μάθησης του Η/Υ Μπες στο κλίμα
	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 αναγνώριση των διαφορετικών χρήσεων της γλώσσας στο ίδιο θέμα, όταν τα προφορικά κείμενα συνοδεύονται από εικόνα. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Στο πλαίσιο ενός project με θέμα την ασφάλεια στα ταξίδια, τα παιδιά παρακολουθούν προφορικά πολυτροπικά κείμενα για τη χρήση της ζώνης ασφαλείας στην Ελληνική και τη μητρική γλώσσα Φορώ ζώνη ασφαλείας
5. διακρίνει διαφορετικά είδη προφορικού λόγου	<ul style="list-style-type: none"> 🔗 αναγνώριση διαφορετικών ειδών προφορικού λόγου με σκοπό τη διασκέδαση, με βάση την έκταση αλλά και τους τρόπους εκφοράς τους (πολυτροπικά/ μονοτροπικά). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης τα παιδιά εκτίθεται σε διαφορετικά είδη προφορικού λόγου για την άνοιξη, π.χ. ποίημα, λίμερικ, τραγούδι, παραμύθι και βρίσκουν τις ομοιότητες και τις διαφορές τους Άνοιξη μύρισε, ποίηση θύμισε

	<p>👂 διάκριση διαφορετικών ειδών προφορικού λόγου, π.χ. περιγραφή, αφήγηση, έκφραση γνώμης, με σκοπό τη μετάδοση πληροφοριών, υποβοηθούμενος/υποβοηθούμενη από συγκεκριμένα γλωσσικά χαρακτηριστικά.</p>	<p>▶ Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά ακούν προφορικά κείμενα στα οποία η/ο νηπιαγωγός περιγράφει τον καλύτερο φίλο/την καλύτερη φίλη του/της, αφηγείται μια αστεία ιστορία μαζί του/της και εξηγεί γιατί τον/την θεωρεί καλό φίλο/καλή φίλη Δείξε μου τον φίλο σου</p>
	<p>👂 διάκριση των γεγονότων μιας ιστορίας ή μιας είδησης από τη δική του/της γνώμη αλλά και τις φανταστικές από τις πραγματικές καταστάσεις, όταν συνοδεύονται από εικόνα και κίνηση.</p>	<p>▶ Με τη χρήση του βιντεοπροβολέα παιδιά παρακολουθούν μια ταινία με ζώα Διασκεδάζω και λέω τη γνώμη μου</p>

Προφορική επικοινωνία-Ομιλία

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ: ΟΜΙΛΙΑ		
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
	<ul style="list-style-type: none"> Σωστή παραγωγή δύσκολων φθόγγων και δύσκολων συμφωνικά συμπλέγματα της Ελληνικής, για μετάδοση των νοήματα. 	<ul style="list-style-type: none"> Δομημένη δραστηριότητα παραγωγής φθόγγων Το τρενάκι των ήχων
<p>Ο αναδυόμενος πολύγλωσσος μαθητής/η αναδυόμενη πολύγλωσση μαθήτρια αναμένεται να:</p> <p>1. διευρύνει την ικανότητα για δόμηση νοημάτων μέσω γλώσσας</p>	<ul style="list-style-type: none"> διεύρυνση του λεξιλογίου στην Ελληνική, μέσω της βοήθειας από τη μητρική γλώσσα, για να μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην επικοινωνία με άλλους. 	<ul style="list-style-type: none"> Σε όλα τα project κατά τη διάρκεια της χρονιάς διαμορφώνονται δραστηριότητες εμπλουτισμού του βασικού θεματικού λεξιλογίου Λέξεις και εικόνες στο ατελιέ, Τράπεζα λέξεων
	<ul style="list-style-type: none"> ανάπτυξη λεξιλογίου στην Ελληνική μέσα από την περιγραφή (χρήση επιθέτων). 	<ul style="list-style-type: none"> Θεματική ενότητα <i>Οικογένεια</i>: Στο κέντρο μάθησης των εικαστικών τα παιδιά παρατηρούν και περιγράφουν έργα τέχνης ξεκινώντας από απλές λέξεις και αναπτύσσοντας σταδιακά εκτενέστερο λόγο Μικροί ζωγράφοι
	<ul style="list-style-type: none"> αναπαραγωγή ιστορίας ή ενός γεγονότος στην Ελληνική φτιάχνοντας προτάσεις με νόημα και βασική συντακτική δομή. 	<ul style="list-style-type: none"> Σε project με θέμα <i>Εποχές - Καλοκαίρι</i> τα παιδιά αναπαράγουν καλοκαιρινές ιστορίες μέσα από απλές προτάσεις Φτιάχνω παγωτό χωνάκι, Αρχή του παραμυθιού, καλημέρα σας...
<p>2. εμπλέκεται σε διαλόγους με έναν συνομιλητή/μια συνομιλήτρια</p>	<ul style="list-style-type: none"> χρησιμοποίηση φράσεων συστάσεων όπως <i>Με λένε, Είμαι ο.../η...</i> ή καθημερινές εκφράσεις ευγενικού χαιρετισμού, π.χ. <i>Γεια σου, τι κάνεις;, Καλά, ευχαριστώ</i>, αλλά διατύπωση ερωτήσεων όπως: <i>Πώς σε λένε;</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Θεματική ενότητα <i>Εμείς</i>: Δομημένο παιχνίδι στην παρεούλα Παιχνίδι ρόλων
	<ul style="list-style-type: none"> συνεισφορά στη συνομιλία με έναν συμμαθητή/μια συμμαθήτριά του, για να ζητηθούν πληροφορίες, τηρώντας τους κανόνες επικοινωνίας (εναλλαγή συνομιλητών/ συνομιλητριών, τήρηση θέματος). 	<ul style="list-style-type: none"> Δομημένη δραστηριότητα κοινωνικοποίησης Μου αρέσει να...
	<ul style="list-style-type: none"> προφορική αναφορά σε έναν ενήλικα, για επίλυση ενός προβλήματος τηρώντας τους κανόνες επικοινωνίας (εναλλαγή συνομιλητών/ συνομιλητριών, τήρηση θέματος). 	<ul style="list-style-type: none"> Σε δραματικό-κοινωνικό παιχνίδι Τα παιδιά υποδύονται τους ρόλους του/της γιατρού και του/της ασθενούς ή του διευθυντή/της διευθύντριας και του άρρωστου παιδιού και συνομιλούν.

3. συμμετέχει και να συμβάλλει σε συζητήσεις με πολλούς/πολλές αποδέκτες/αποδέκτριες για θέματα των ενδιαφερόντων του ή που προκύπτουν από προβληματισμό για ένα θέμα	<ul style="list-style-type: none"> ☝ προφορική έκφραση άποψή για ένα θέμα σε μια ομάδα συνομιλητών/συνομιλητριών, και τήρηση των κανόνων επικοινωνίας με την βοήθεια εικόνων. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Σε project με θέμα <i>Η πόλη/το χωριό μας</i> τα παιδιά συλλέγουν φωτογραφικό υλικό και συμμετέχουν σε τηλεοπτική εκπομπή όπου λένε την άποψή τους για τα προβλήματα του τόπου τους και τη βελτίωσή τους Με το βλέμμα στην πόλη/στο χωριό
	<ul style="list-style-type: none"> ☝ διατύπωση διευκρινιστικών ερωτήσεων για τη διατήρηση της επικοινωνίας. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Δομημένη δραστηριότητα κατευθυντικών ερωτήσεων στο κέντρο μάθησης της Βιβλιοθήκης Τι γιορτάζουμε;
4. εμπλέκεται σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας προσαρμόζοντας ανάλογα το ύφος του	<ul style="list-style-type: none"> ☝ χρήση συντακτικών και γραμματικών φαινομένων στην Ελληνική μέσα από το παιχνίδι σε ζευγάρια. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Κατά τη διάρκεια του οργανωμένου υπαίθριου παιχνιδιού τα παιδιά δίνουν πληροφορίες στους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους για παιχνίδια του τόπου τους με έμφαση στη διαδικασία, π.χ. <i>Παίρνουμε τη μπάλα...</i> Στη συνέχεια, αφηγούνται μια ιστορία με το ίδιο παιχνίδι (εναλλαγή ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν)
	<ul style="list-style-type: none"> ☝ αξιοποίηση μη λεκτικών εκφραστικών μέσων και παραγωγιστικών στοιχείων (π.χ. χειρονομίες, εκφράσεις προσώπου, τόνος, ένταση, ρυθμός, κ.λπ.). 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Δομημένο παιχνίδι στο κέντρο μάθησης της μεταμφίεσης: Τα παιδιά καλούνται να αποδώσουν τους χαρακτήρες μιας ιστορίας εναλλάσσοντας τον τόνο και την ένταση της φωνής τους Δώσε τόνο και φωνή ν' ανεβείς στην κορυφή!
5. παράγει προφορικά κείμενα διαφορετικών ειδών: <ul style="list-style-type: none"> - Παρατηρεί, ανακαλεί και να περιγράφει αντικείμενα, γεγονότα, εικόνες κτλ. - Δίνει οδηγίες - Εμπλέκεται σε διαφορετικές μορφές αφήγησης - Επεξηγεί και επιχειρηματολογεί 	<ul style="list-style-type: none"> ☝ παρατήρηση και περιγραφή αντικειμένων της τάξης με την υποστήριξη εικόνων. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Στο Νηπιαγωγείο</i>: Δομημένο παιχνίδι ενίσχυσης ορισμού και περιγραφής σχολικών αντικειμένων Εγώ περιγράφω ...εσύ μαντεύεις;
	<ul style="list-style-type: none"> ☝ εμπλοκή σε μη αυτόνομη αφήγηση με τη χρήση εικόνων και αντικειμένων. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Θεματική ενότητα <i>Τα ζώα</i>: Στο κέντρο μάθησης της Βιβλιοθήκης η/ο νηπιαγωγός διαβάζει στα παιδιά μια ιστορία από εικονοβιβλίο. Μέσω στοχευμένων ερωτήσεων, τα παιδιά αναπαράγουν ιστορία αξιοποιώντας τις εικόνες Ιστορίες με εικόνες

	<p>💡 αυτόνομη αφήγηση ιστορίας στην Ελληνική (βιωματική, σύντομη, εκτενή) μέσα από απλές προτάσεις (ως προς τη δομή/χρονική ακολουθία γεγονότων) με τη χρήση εικόνων και γραμματικών μηχανισμών του παρελθόντος.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Στο Νηπιαγωγείο</i>: Δομημένο παιχνίδι παραγωγής προφορικού λόγου Ξετυλίγω το κουβάρι</p> <p>▶ Θεματική ενότητα <i>Ημερολόγιο</i>: στο κέντρο μάθησης του δωματίου ονείρων αναπτύσσουν προφορικό λόγο Ο κύκλος του Σαββατοκύριακου</p>
	<p>💡 επεξήγηση και επιχειρηματολογία σε θέματα καθημερινής εμπειρίας αξιοποιώντας εικονιστικά/χειραπτικά υλικά και τη μητρική γλώσσα.</p>	<p>▶ Στο πλαίσιο του project <i>Η γη μας</i> τα παιδιά συζητούν για τους σεισμούς Όταν τρέμει η γη...</p>

Γραπτός λόγος-Ανάγνωση και Κατανόηση

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ: ΑΝΑΓΝΩΣΗ-ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ		
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
<p>Ο αναδυόμενος πολύγλωσσος μαθητής/η αναδυόμενη πολύγλωσση μαθήτρια αναμένεται να:</p> <p>1. εμπλέκεται σε διαφορετικές μορφές ανάγνωσης (αναγνωστικές πρακτικές)</p>	<p>☞ κατανόηση συνόλων ήχων, όπως οι συλλαβές μιας λέξης στην Ελληνική, για να βοηθηθεί μακροπρόθεσμα η ανάγνωση (φωνητικό αλφαβητικό σύστημα).</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Μέρη του σώματος</i>: Δομημένο δραστηριότητα Παίζω με τα γράμματα και συλλαβές</p>
	<p>☞ οπτική/ολιστική αναγνώριση συμβόλων/σημείων και είδη του έντυπου λόγου με προσποιητή ή και συλλογική ανάγνωση.</p>	<p>▶ Βιωματική δραστηριότητα ολιστικής αναγνώρισης πινακίδων Μαθαίνω να κινούμαι στη γειτονιά μου</p> <p>▶ Δομημένη δραστηριότητα: Η/ο νηπιαγωγός συγκεντρώνει υλικά και διαβάξει βήμα-βήμα μια συνταγή μαγειρικής. Τα παιδιά εκτελούν νοερά τη συνταγή επαναλαμβάνοντας όλοι/όλες μαζί τα βήματα αμέσως μετά τη νηπιαγωγό.</p>
	<p>☞ ταύτιση των ήχων του ονόματός με γράμματα.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς και οι άλλοι</i>: στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης ενσωματώνουν αναγνωστικό υλικό στο παιχνίδι τους Ταξιδεύοντας σε χώρες μακρινές</p>
<p>2. αποκωδικοποιεί/ δομεί νοήματα αντλώντας από γλωσσικά και άλλα στοιχεία</p>	<p>☞ αναδόμηση νοημάτων με τη χρήση ερωτήσεων.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Στο Νηπιαγωγείο</i>: Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης με τη βοήθεια της/του νηπιαγωγού τα παιδιά αναδομούν μια ιστορία και φτιάχνουν το δικό τους βιβλίο χρησιμοποιώντας διάφορες τεχνικές Το ουράνιο τόξο των ερωτήσεων</p>
	<p>☞ αναδόμηση νοημάτων μέσα από τη χρήση των εικόνων.</p>	<p>▶ Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης τα παιδιά διαβάζουν εικονοβιβλία με στόχο την κατανόηση, την εξαγωγή συμπερασμάτων, την πρόβλεψη και την ανάπτυξη του λεξιλογίου Μια εικόνα, χίλιες λέξεις</p> <p>▶ Θεματική ενότητα <i>Μέρη του σώματος</i>: Δομημένη δραστηριότητα με όλα τα παιδιά. Τα παιδιά σε ομάδες καλούνται να αναγνωρίσουν τις λέξεις με τη βοήθεια των εικόνων Σωματοπλαστική</p>
	<p>☞ αποδόμηση των νοημάτων οικείων λέξεων και κειμένων με τη βοήθεια μνημονικών στρατηγικών.</p>	<p>▶ Δομημένη δραστηριότητα στο κέντρο μάθησης της μουσικής: Τα παιδιά με τη βοήθεια της νηπιαγωγού αποκωδικοποιούν τους ομοιοκατάληκτους στίχους</p>

		των αγαπημένων τους τραγουδιών, συσχετίζοντας κάθε ήχο με ένα γράμμα και δίνοντάς του ένα χρώμα ή συνδέοντάς τον με το αρχικό του ονόματος ενός συμμαθητή/μιας συμμαθήτριας
3. αναγνωρίζει και αξιοποιεί συμβάσεις του γραπτού λόγου	☞ απόκτηση γνώσεων για τον γραπτό λόγο της Ελληνικής (φορά ανάγνωσης από αριστερά προς τα δεξιά).	▶ Θεματική ενότητα <i>Αγορά - Διατροφή</i> : στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά ακολουθούν τις συμβάσεις του γραπτού λόγου (π.χ. πεζά/κεφαλαία, κενά ανάμεσα στις λέξεις) με τη βοήθεια γραφηματικής απεικόνισης Ο Γρηγόρης κι ο Σταμάτης
4. αναγνωρίζει με παιγνιώδη τρόπο φθόγγους της γλώσσας (φωνήματα) και εξερευνά την καταγραφή τους με γραπτά σύμβολα (γραφήματα)	☞ διακρίνει τους αρχικούς και τελικούς φθόγγους σε μια λέξη.	▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς</i> : Δομημένη δραστηριότητα διάκρισης αρχικών και τελικών φθόγγων στο κέντρο μάθησης του παιδότοπου Ονόματα με μανταλάκια
	☞ αναγνώριση ηχομιμητικών λέξεων μέσα από τη γραφοφωνηματική αντιστοίχιση.	▶ Θεματική ενότητα <i>Τα ζώα</i> : στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης τα παιδιά αντιστοιχούν τους ήχους των ζώων με την εικόνα Βρες τη φωνή μου
5. χρησιμοποιεί κείμενα διαφορετικών ειδών	☞ ολιστική ανάγνωση ή αναγνώριση μεμονωμένων γραμμάτων.	▶ Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης τα παιδιά καλούνται να διακρίνουν το κάθε βιβλίο από τον τίτλο, την εικόνα, το εξώφυλλο/οπισθόφυλλο και να το ταξινομήσουν στο ράφι της βιβλιοθήκης στην αντίστοιχη κατηγορία Ο πιο καλός βιβλιοθηκονόμος είμαι εγώ!
	☞ χρήση κειμένων που σκοπό έχουν να αφηγηθούν, να περιγράψουν, να παράσχουν οδηγίες, να επεξηγήσουν, να επιχειρηματολογήσουν.	▶ Οργανωμένη υπαίθριο παιχνίδι: Στην αυλή του νηπιαγωγείου, οι μαθητές καλούνται να αντλήσουν πληροφορίες για διαφορετικά είδη κειμένου Το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού

Γραπτός λόγος-Γραφή και Γραπτή έκφραση

ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ: ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ		
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΩΝ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ
<p>Ο αναδυόμενος πολύγλωσσος μαθητής/η αναδυόμενη πολύγλωσση μαθήτρια αναμένεται να:</p> <p>1. παράγει/σχεδιάζει κείμενα με αξιοποίηση ποικίλων μέσων έκφρασης</p>	<p> αναπαραγωγή ιστορία με χρήση μη λεκτικών τρόπων έκφρασης (π.χ παντομίμα, τραγούδι, χειρονομίες, πόζες).</p>	<p>▶ Θεατρικό παιχνίδι - Δραματοποίηση: Τα παιδιά εισάγονται στην έννοια της πολυτροπικότητας, αξιοποιώντας τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τις εμπειρίες στους στη μητρική γλώσσα, και καλούνται να αναπαραγάγουν μια ιστορία με μη λεκτικούς τρόπους Τα συναισθήματα πάνε στο νηπιαγωγείο</p>
<p>2. αξιοποιεί με δημιουργικό τρόπο γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με την παραγωγή γραπτού λόγου</p>	<p> πειραματισμός με διαφορετικά υλικά και εργαλεία (π.χ., πινέλο, κραγιόν, χρωματιστά μολύβια) για γραπτή έκφραση.</p>	<p>▶ Θεματική ενότητα <i>Εμείς</i>: Δομημένη δραστηριότητα σχηματισμού γραμμάτων στο κέντρο μάθησης των εικαστικών Γράφοντας κεφαλαία και μικρά</p>
	<p> δημιουργία συμβόλων για το όνομά του (στην Ελληνική ή στη μητρική γλώσσα) κάνοντας χρήση ποικίλων ειδών γραφικής ύλης (κιμωλία, μαρκαδόροι, μολύβια, φτερά, σφουγγάρια, πινέλα).</p>	<p>▶ Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά πειραματίζονται με διάφορες μορφές γραφικής ύλης, για να αποδώσουν συμβολικά το όνομά τους Από το Α έως το Ω</p>
	<p> αντιγραφή οικείων λέξεων και φράσεων.</p>	<p>▶ Δομημένο παιχνίδι: Τα παιδιά καλούνται να αντιγράψουν οικείες λέξεις άρνησης και κατάφασης μέσα από ένα παιχνίδι συναισθημάτων Αραχνοφοβία</p>
	<p> Χρήση ιδεογραμμάτων στην Ελληνική ή στη μητρική γλώσσα για αναπαράσταση ενός αντικειμένου/θέματος με ένα ή περισσότερα σύμβολα.</p>	<p>▶ Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά πειραματίζονται και αναπαριστούν τις λέξεις με σύμβολα Στην αγορά των λουλουδιών</p>
<p>3. παράγει -ομαδικά, αυτόνομα ή μέσω αντιγραφής- κείμενα διαφορετικών ειδών</p>	<p> ετοιμασία λίστας με ψώνια μέσα από κοινές λέξεις της Ελληνικής και της μητρικής γλώσσας.</p>	<p>▶ Στο πλαίσιο ενός project με θέμα <i>Αγορά - Διατροφή</i> τα παιδιά καλούνται να δημιουργήσουν λίστες τροφίμων, για να αγοράσουν από μαγαζιά της γειτονιάς τους Εβδομάδα Υγιεινής Διατροφής</p>

Ενδεικτικές πρακτικές

Προφορική επικοινωνία-Ακρόαση

Μια γλώσσα, μια σημαία

Τα παιδιά βρίσκονται στο πειρατικό πλοίο. Ακούν από τη/τον νηπιαγωγό χαιρετισμούς στην Ελληνική και στις μητρικές τους γλώσσες. Κάθε φορά που ακούν τον χαιρετισμό σε μια γλώσσα, υψώνουν και την κατάλληλη καρτέλα-σημαία.

Ακούω τη φωνή, αγγίζω τη χορδή

Τα παιδιά ακούν (ελάχιστα) ζεύγη λέξεων, όπως *παλάμη-σαλάμι, πόδι-ρόδι, μαλλιά-χαλιά, χέρι-χέλι*, κ.ά. και καλούνται να αποφασίσουν αν είναι όμοιες ή διαφορετικές. Κάθε φορά που ακούν διαφορετικές λέξεις, αγγίζουν απαλά τη χορδή της κιθάρας. Στη συνέχεια, ξανακούν τα ζεύγη και δείχνουν το αντίστοιχο μέρος του σώματος ή το αντικείμενο αναφοράς στις καρτέλες.

Το κυνήγι του ηχο-θησαυρού

Τα παιδιά γίνονται ηχο-εξερευνητές που κυκλοφορούν στην ηχο-ζούγκλα, δηλαδή στον χώρο του νηπιαγωγείου. Μόλις η/ο νηπιαγωγός προφέρει έναν ήχο, τρέχουν να ακουμπήσουν ένα αντικείμενο που έχει τον ήχο αυτό.

Η μουσική στις γλώσσες του κόσμου

Τα παιδιά συγκεντρώνονται στο κέντρο μάθησης του Η/Υ. Η/ο νηπιαγωγός προφέρει ή παίζει από τον Η/Υ την προφορά της λέξης *μουσική* σε καθεμιά από τις παρακάτω γλώσσες: *μουσική*, *muzică* (ρουμανικά), *musiqaa* (αραβικά), *muzyka* (ρωσικά), *music* (αγγλικά), *musica* (ιταλικά). Τα παιδιά καλούνται να βρουν σε ποιες γλώσσες η λέξη προφέρεται με παρόμοιο τρόπο. Στη συνέχεια, προφέρουν οι ίδιοι οι μαθητές/οι ίδιες οι μαθήτριες τις λέξεις, υποδύομενοι τους φυσικούς ομιλητές/τις φυσικές ομιλήτριες.

Τραγουδώ και πετώ

Τα παιδιά συγκεντρώνονται στον παιδότοπο. Η/ο νηπιαγωγός τραγουδά το ρεφρέν του τραγουδιού *Ένα θέλω μόνο (Τρίφωνο)/Η μικρή μας αγελάδα*. Κάθε φορά που ακούν τον προκαθορισμένο δύσκολο ήχο (θ, δ, κτλ.) πετούν ψηλά τη μπάλα.

Ένα θέλω μόνο

Μη φοβηθείς ούτε στιγμή κι αν σε τρομάζουν οι καιροί
θα είμαι εγώ το θάρρος σου στις θάλασσες ο φάρος σου

Η καλή μας αγελάδα

Η καλή μας αγελάδα,
τρώει κάτω στη λιακάδα
μικρά χόρτα και μεγάλα
για να κατεβάσει γάλα

Φροντίζω την τάξη μου

Η/ο νηπιαγωγός μαζί με τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στην τάξη. Κάθε φορά που η νηπιαγωγός σταματά, δίνει μια οδηγία συνοδεύοντάς τη με χειρονομίες, π.χ. *μαζεύω παιχνίδια μου, κρεμάω το μπουφάν μου στην κρεμάστρα, σηκώνομαι, κ.ά.* Τα παιδιά αντιδρούν εκτελώντας τις οδηγίες.

Ο ήρωας μου το 'πε...και το 'κανα

Η/ο νηπιαγωγός υποδύεται έναν αγαπημένο ήρωα των παιδιών και τους λέει τι να κάνουν. Τα παιδιά πρέπει να ακολουθήσουν τις οδηγίες και να κάνουν ό,τι τους λέει ο ήρωάς τους. Ακούν και εκτελούν τις οδηγίες, ενώ στη συνέχεια δίνουν τα ίδια οδηγίες στους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους, υποδυόμενα τον αγαπημένο τους ήρωα (μέσα από τις ταινίες, τα αναγνώσματά τους, τον πολιτισμό τους). Για παράδειγμα: Η Αλίκη είπε «γέλα δυνατά, πήδα τρεις φορές, βάλε τα χέρια στο κεφάλι» ή εναλλακτικά ο Αλαντίν είπε: «κλείσε τα μάτια σου, κάνε πέντε βήματα πίσω, κρέμασε το μπουφάν σου». Στην αρχή οι οδηγίες μπορεί να είναι απλές (*πήδα, σήκω, χαμογέλα*) και να δίνονται μέσω μίμησης ή εικόνας και στη συνέχεια πιο σύνθετες (*πήδα τρεις φορές, σήκωσε την καρέκλα, κλείσε τα μάτια σου και χαμογέλα*). Επίσης, για να γίνει η δραστηριότητα πιο χιουμοριστική αλλά και πιο σύνθετη, μπορεί οι οδηγίες από την/τον νηπιαγωγό να δίνονται άλλοτε γρήγορα και άλλοτε αργά. Τέλος, σε περίπτωση που τα παιδιά δυσκολεύονται, σημαντική μπορεί να είναι η ενίσχυση από τον διαμεσολαβητή/τη διαμεσολαβήτρια στη μητρική τους γλώσσα.

Στον κύκλο μπες και τ' όνομά μου πες

Τα παιδιά παίζουν ένα παιχνίδι γνωριμίας, στο οποίο στέκονται όλοι/όλες σε έναν κύκλο. Κάθε παιδί λέει το όνομα του άλλου κάνοντας μια κίνηση την οποία επαναλαμβάνει όλη η ομάδα. Ο επόμενος μαθητής/η επόμενη μαθήτρια πρέπει να επαναλάβει τα ονόματα και τις κινήσεις που έχουν προηγηθεί και να πει το δικό του/της όνομα με μια νέα κίνηση, κ.ο.κ. Για παράδειγμα:

- Εγώ είμαι ο Κώστας!
- Εσύ είσαι ο Κώστας. Εγώ είμαι η Σεβιγιέ.
- Εσύ είσαι η Σεβιγιέ. Εγώ είμαι ο Ριτβάν.
- Γεια σου, εγώ είμαι η Σόνια.
- Γεια σου. Εσύ είσαι η Σόνια, εγώ είμαι η Μαρία.

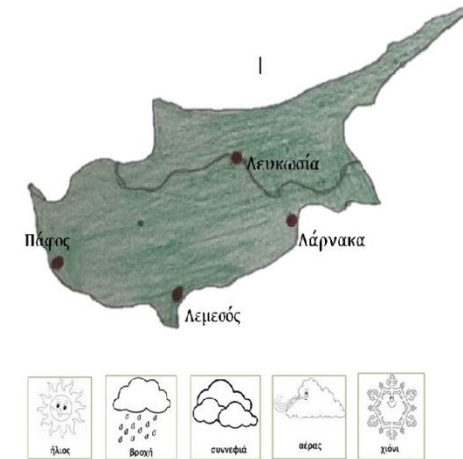
Σεβασμός θα πει πληθυντικός

Η/ο νηπιαγωγός και τα παιδιά μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης μεταμφίεσης. Κάθε παιδί μεταμφιέζεται και δηλώνει την ταυτότητα ή/και την ηλικία του, π.χ. παππούς, διευθύντρια, μικρό αδελφάκι, κ.ά. Η/ο νηπιαγωγός τού απευθύνει κατάλληλο ή

μη λόγο με βάση τις συμβάσεις ευγένειας, π.χ. *Καλημέρα σας. Είστε καλά;* στον παππού. Κάθε φορά που εκφέρεται κατάλληλος λόγος, τα παιδιά χειροκροτούν. Στην αντίθετη περίπτωση κουνούν το κεφάλι τους αρνητικά.

Ο καιρός στην Κύπρο

Η/ο νηπιαγωγός φέρνει στο κέντρο μάθησης της γλώσσας καρτέλες με καιρικά φαινόμενα. Αναρτά στον φανελογράφο έναν νοηματικό χάρτη με τις ονομασίες των καιρικών φαινομένων, π.χ. *ήλιος, συννεφιά, βροχή, καταιγίδα*, κτλ. Προφέρει τις ονομασίες των καιρικών φαινομένων και δείχνει την κατάλληλη καρτέλα. Στη συνέχεια, τα παιδιά τοποθετούν τις καρτέλες στο αντίστοιχο σημείο του νοηματικού χάρτη στον φανελογράφο. Έπειτα, η/ο νηπιαγωγός τοποθετεί στον φανελογράφο έναν χάρτη της Κύπρου. Ξεκινάει να λέει το μετεωρολογικό δελτίο για το νησί της Κύπρου. Εναλλακτικά, επιλέγει να ακουστεί ένα αυθεντικό δελτίο καιρού. Μοιράζει και πάλι καρτέλες με τα καιρικά σύμβολα. Τα παιδιά καλούνται να κατανοήσουν τα βασικά σημεία του δελτίου και να τοποθετήσουν στην κάθε πόλη το αντίστοιχο καιρικό σύμβολο. Στη συνέχεια, σε ομάδες συζητούν ποια λέξη που δηλώνει καιρικό φαινόμενο τους φαίνεται πιο δύσκολη και γιατί, π.χ. *καταιγίδα* (μεγάλη/πολυσύλλαβη λέξη, ήχος γ, κτλ.) Κάθε μέρα, τα παιδιά παρατηρούν τον καιρό και τοποθετούν μόνα τους τις αντίστοιχες εικόνες στον χάρτη. Η δραστηριότητα μπορεί να συνδεθεί με τις επιδιώξεις στο γνωστικό αντικείμενο των φυσικών επιστημών.

Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ

Στο κέντρο μάθησης της μουσικής, η/ο νηπιαγωγός μαζί με τους μαθητές/τις μαθήτριες ακούν το τραγούδι «Χαρωπά τα δυο μου χέρια τα χτυπώ». Κάθε φορά που ολοκληρώνεται η μία στροφή του τραγουδιού, η/ο νηπιαγωγός ρωτάει τους μαθητές/τις μαθήτριες τι χτυπούν τα παιδιά. Τα παιδιά αντιδρούν μη λεκτικά χτυπώντας κάθε φορά τα δικά τους πόδια, χέρια, δάχτυλα, κτλ. Στη συνέχεια, δίνει οδηγίες και τους ζητάει να τις εκτελέσουν. Για παράδειγμα:

Βάλτε το χέρι σας **πάνω** στο πόδι σας.

Βάλτε το ένα πόδι σας **πάνω** στο άλλο.

Βάλτε το δάχτυλο **πίσω** από το αυτί σας.

Βάλτε τα χέρια σας **μπροστά** από τα μάτια σας.

Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει με αργό ή με γρήγορο ρυθμό.

Τα ρούχα της κούκλας!

Τα παιδιά συγκεντρώνονται στο κουκλόσπιτο. Η/ο νηπιαγωγός κρατάει μια κούκλα και λέει *Η κούκλα φοράει ρούχα/είναι ντυμένη*. Έπειτα, φοράει στην κούκλα ένα καπέλο/κασκόλ, τη δείχνει και λέει με διαφορετικό επιτονισμό κάθε φορά τη φράση *Η κούκλα φοράει καπέλο/κασκόλ*, π.χ. ως ερώτηση, ως άρνηση, με απορία ή με έκπληξη, κτλ. Χρησιμοποιεί διαφορετικές κούκλες και αρθρώνει διαφορετικά εκφωνήματα με διαφορετικό επιτονισμό κάθε φορά. Τα παιδιά καλούνται να αντιδράσουν με χειρονομίες (π.χ. κούνημα του κεφαλιού θετικά στην ερώτηση και αρνητικά στην άρνηση).

Ψωνίζω στα μαγαζιά της γειτονιάς μου

Τα παιδιά μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης του φούρνου ή του περίπτερου. Η/ο νηπιαγωγός τα ρωτάει τι αγοράζουμε από τον φούρνο ή το περίπτερο. Κάθε αντικείμενο αντιστοιχίζεται με την κατάλληλη καρτέλα που το απεικονίζει. Στη συνέχεια, ξαναρωτά τα παιδιά τι αγοράζουν τα ίδια πιο συχνά από τον φούρνο ή το περίπτερο. Εκείνα επαναλαμβάνουν τις λέξεις/φράσεις που έχουν ήδη ακούσει, για να εμπεδώσουν το λεξιλόγιο. Στη συνέχεια, η/ο νηπιαγωγός υποδύεται καθημερινές συναλλαγές με λειτουργικές φράσεις, όπως *Καλημέρα σας. Τι θα θέλατε;* Τα παιδιά ανταποκρίνονται μη λεκτικά δίνοντας την αντίστοιχη καρτέλα (π.χ. ένα μπουκάλι νερό, ένα πακέτο χαρτομάντιλα, κτλ.) ή και λεκτικά αρθρώνοντας τα προϊόντα και χρησιμοποιώντας λειτουργικές φράσεις όπως *Πόσο κάνει; Ευχαριστώ...*

Πάμε θέατρο;

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας η/ο νηπιαγωγός φέρνει διάφορα διαφημιστικά έντυπα ή αφίσες από παιδικές θεατρικές παραστάσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες πόλεις της Κύπρου. Στη συνέχεια, καταρτίζει έναν νοηματικό χάρτη σε χαρτόνι με τέσσερις μεγάλους κύκλους. Διαβάζει δυνατά μία από τις αφίσες και προσπαθούν όλοι μαζί να εντοπίσουν ποιο είναι το θέμα της παράστασης (π.χ. Αλαντίν, Χιονάτη, κ.ά.), *πότε θα γίνει, πού και πόσο κοστίζει το εισιτήριο*. Κάθε φορά που βρίσκουν μια πληροφορία, τη ζωγραφίζουν στον αντίστοιχο κύκλο ή την καταγράφουν με σύμβολα, αριθμούς (ημερομηνία, τιμή), ιδεογράμματα ή/και γράμματα.

Παιχνίδι γνωριμίας

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά γνωρίζουν καλύτερα τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους. Αρχικά, η/ο νηπιαγωγός αναρτά στον φανελογράφο (ή σε κάποιο ψηφιακό μέσο, π.χ. radlet) την εικόνα ενός παιδιού και γύρω του συννεφάκια. Ρωτάει τα παιδιά τι ήθελαν να μάθουν για εκείνη/εκείνον. Τα παιδιά διατυπώνουν αντίστοιχες ερωτήσεις, π.χ. *Πόσο χρονών είσαι;*, *Πού μένεις;* *Είσαι από την Κύπρο;* *Ποιο φαγητό σου αρέσει;* *Ποιο χρώμα σου αρέσει*, κ.ά. Για κάθε πληροφορία σε κάθε συννεφάκι αναρτούν μια αντιπροσωπευτική εικόνα, π.χ. εικόνες χρωμάτων, φρούτων, κτλ. ένα σύμβολο ή μια λέξη-κλειδί στη μητρική τους γλώσσα. Επαναλαμβάνουν έκφωνα τις ερωτήσεις στη νηπιαγωγό κι εκείνη απαντάει. Στη συνέχεια, το κάθε παιδί κάθεται στο κέντρο και δέχεται ερωτήσεις από τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές του. Στόχος είναι να κατανοήσει την ερώτηση,

συμβουλευόμενο τον φανελογράφο, και να απαντήσει με λεκτικά ή μη λεκτικά μέσα, π.χ. δείχνοντας με τα δάχτυλά του την ηλικία του, επιλέγοντας την καρτέλα με το αγαπημένο του παιχνίδι, κτλ.

Παίρνω συνέντευξη

Τα παιδιά συγκεντρώνονται στο κέντρο μάθησης του κάστρου. Στόχος είναι να πάρουν συνέντευξη από τους αγαπημένους ήρωες/τις αγαπημένες ηρωίδες τους, αφού προσχεδιάσουν τις ερωτήσεις που θέλουν να υποβάλουν. Επιλέγουν τον ήρωα/την ηρωίδα που θα υποδυθούν και συμβουλευούνται το βοηθητικό διάγραμμα που έχει δημιουργηθεί στο *Παιχνίδι γνωριμίας*, για να προϊδεαστούν για τις ενδεχόμενες ερωτήσεις. Προσπαθούν να κατανοήσουν τις ερωτήσεις που διατυπώνονται από τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους και να απαντήσουν με λεκτικά και μη λεκτικά μέσα.

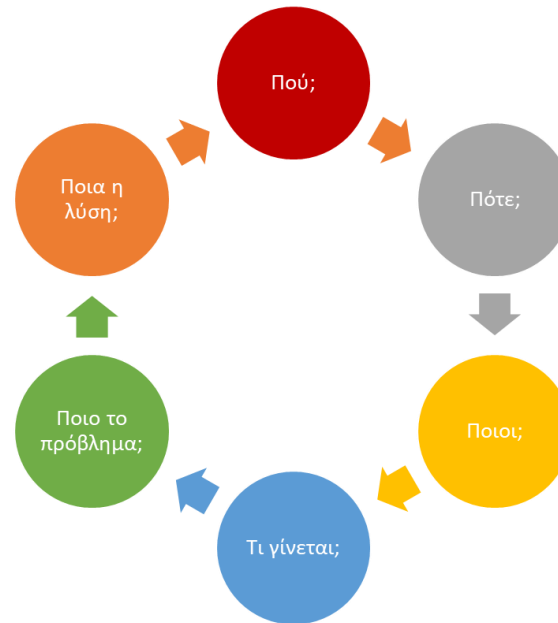
Μια φορά κι έναν καιρό...

Τα παιδιά μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης του Η/Υ, όπου θα προβληθεί μια ιστορία/ένα παραμύθι.

1^ο Βήμα: Το παραμύθι προβάλλεται μία φορά.

2^ο Βήμα: Στη συνέχεια, η/ο νηπιαγωγός δίνει σε κάθε παιδί εικόνες των πρωταγωνιστών του παραμυθιού. Τα παιδιά παίρνουν στα χέρια τους τις εικόνες και προσπαθούν όλα μαζί να κατονομάσουν τους πρωταγωνιστές με τα ονόματα και την ιδιότητά τους, π.χ. *Ωραία Νυσταγμένη, πριγκίπισσα*. Η/ο νηπιαγωγός αξιοποιώντας τις εικόνες ρωτάει όλα τα παιδιά *ποιος/ποια απεικονίζεται στην εικόνα, πώς τον/τη λένε, τι είναι*, κτλ. Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά εξοικειώνονται με τους ήρωες του παραμυθιού αλλά και με το λεξιλόγιο που αντιστοιχεί στους πρωταγωνιστές και την ίδια στιγμή, μέσω της επανάληψης των ερωτήσεων, το νέο λεξιλόγιο εμπεδώνεται. Τα παιδιά μπορούν να σημειώσουν στις εικόνες που τους έχουν δοθεί όποιες πληροφορίες είναι κατάλληλες, για να θυμούνται τις νέες λέξεις, π.χ. φωνητική γραφή ή απόδοση στη μητρική γλώσσα, αν ξέρουν να γράφουν σε αυτή, μια ζωγραφιά, ένα σύμβολο, κτλ.

3^ο Βήμα: Η/ο νηπιαγωγός αναρτά στον φανελογράφο ένα διάγραμμα με τα βασικά σημεία μιας ιστορίας:

Εξηγεί στα παιδιά ποιες πληροφορίες ανήκουν σε κάθε κύκλο, π.χ. *πού; Στην Κύπρο, πότε; Πριν πολλά χρόνια...*, έτσι ώστε να κατανοήσουν τη σειρά που ακολουθείται στην αφήγηση μιας ιστορίας.

4^ο Βήμα: Τα παιδιά παρακολουθούν το παραμύθι για δεύτερη φορά. Αυτή τη φορά, η/ο νηπιαγωγός σταματά κάθε φορά που παρουσιάζεται μια νέα πληροφορία. Δίνει στα παιδιά εικόνες με διάφορα μέρη, γεγονότα, ενέργειες, κτλ., και εκείνα καλούνται να επιλέξουν την κατάλληλη σύμφωνα με την ιστορία που παρακολουθούν και να την αναρτήσουν στον κατάλληλο κύκλο του διαγράμματος. Έτσι, διαμορφώνεται ένα κυκλικό διάγραμμα της ιστορίας επενδυμένο με εικόνα και λόγο.

5^ο Βήμα: Μόλις ολοκληρωθεί η διαγραμματική αποτύπωση της ιστορίας, η/ο νηπιαγωγός σκεπάζει τον φανελογράφο με ένα πανί ή χαρτί, μοιράζει στα παιδιά κάρτες με στιγμιότυπα του παραμυθιού και τους ζητά να τις βάλουν στη σωστή σειρά. Έπειτα, το κάθε παιδί με τη σειρά λέει φωναχτά μια λέξη ή φράση που αντιστοιχεί στην εικόνα, π.χ. για την πρώτη εικόνα *μακριά* ή *Μια φορά κι έναν καιρό κάπου μακριά...* ή/και εκφράζεται με μη λεκτικά μέσα, έως ότου να ξαναειπωθεί η ιστορία. Κάθε φορά που τελειώνει, ξαναρχίζει με την επόμενη ομάδα παιδιών. Κάθε φορά που τα παιδιά μπερδεύουν τη σειρά των γεγονότων, η/ο νηπιαγωγός ξεσκεπάζει τον φανελογράφο, για να αντλήσουν βοήθεια. Έτσι, τα παιδιά είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την πορεία της ιστορίας και να την αναδιατυπώσουν με λεκτικά και μη λεκτικά μέσα.

6^ο Βήμα: Η/ο νηπιαγωγός ρωτάει τα παιδιά τι τους άρεσε ή δεν τους άρεσε η ιστορία ή τι θα άλλαζαν. Στη συνέχεια, μοιράζει νέες καρτέλες ιστοριών, το κάθε παιδί αναρτά στον φανελογράφο τη δική του αλλαγή στην πρώτη ιστορία και λέει φωναχτά τι αλλάζει,

π.χ. η πριγκίπισσα ονομάζεται *Ωραία Μαγεμένη* ή αντί για την πριγκίπισσα πρωταγωνιστεί ένας πρίγκιπας, η ιστορία διαδραματίζεται στην Κύπρο, κτλ. Στο τέλος, όλα τα παιδιά λένε ποια αλλαγμένη ιστορία τούς άρεσε περισσότερο και γιατί.

Το Μανάβικο

Η/ο νηπιαγωγός φέρνει στην τάξη φρούτα και λαχανικά, όπως μήλα, πορτοκάλια, μπανάνες, ντομάτες, αγγούρια, πιπεριές, κτλ. και με τη βοήθεια των παιδιών μετατρέπει το κέντρο μάθησης *μαγαζάκι* σε μανάβικο. Έχει ετοιμάσει γραπτές ετικέτες για κάθε προϊόν. Κάθε φορά που κατονομάζει ένα φρούτο/λαχανικό, το δείχνει και βάζει μπροστά του την αντίστοιχη γραπτή ετικέτα. Στη συνέχεια, υποδύεται τον πωλητή/την πωλήτρια και καθένα από τα παιδιά τον αγοραστή/την αγοράστρια. Διατυπώνει κατάλληλες ερωτήσεις. Τα παιδιά ανταποκρίνονται αντίστοιχα με λεκτικά ή μη λεκτικά μέσα:

Πωλητής/τρια: Τι θα ήθελες;/Τι θα θέλατε;

Αγοραστής/τρια: Δώσε μου/Δώστε μου ντομάτες και πιπεριές. (ή εναλλακτικά δείξη του φρούτου).

Πωλητής/τρια: Ορίστε.

Αγοραστής/τρια: Ευχαριστώ.

Πωλητής/τρια: Παρακαλώ.

Το παιχνίδι συνεχίζεται με διαφορετικά παιδιά. Στο τέλος, τα παιδιά προσπαθούν να βρουν τα φρούτα και λαχανικά με παρόμοιες ονομασίες στην Ελληνική και τη μητρική της γλώσσα, π.χ. *ντομάτα, μπανάνα*, κτλ.

Μπες στο κλίμα

Τα παιδιά μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης του Η/Υ. Η/ο νηπιαγωγός προβάλλει ένα ολιγόλεπτο ρεπορτάζ για την προστασία του περιβάλλοντος και το βίντεο κλιπ του τραγουδιού *Μπες στο κλίμα*. Στη συνέχεια, ρωτάει τα παιδιά ποιο είναι το θέμα των προφορικών κειμένων και από πού το κατάλαβαν (π.χ. εικόνες εργοστασίων, πλημμυρών, σήμα της WWF, κτλ.). Οι συνεισφορές των μαθητών αναρτώνται με γραπτές ετικέτες και εικόνες στον φανελογράφο. Έπειτα, τα παιδιά λένε ποιο τους άρεσε πιο πολύ και γιατί, π.χ. *είναι πιο σύντομο, έχει μουσική, επαναλαμβάνει τις ίδιες λέξεις, έχει περισσότερες εικόνες*, κτλ. Στη συνέχεια, σκέφτονται και απαντούν για ποιον σκοπό δημιουργήθηκε το κάθε προφορικό κείμενο.

Φορώ ζώνη ασφαλείας

Η/ο νηπιαγωγός προβάλλει το σποτ αεροπορικής εταιρίας με πρωταγωνιστή τον Γιάννη Αντετοκούνμπο (<https://www.youtube.com/watch?v=Aj--fgK5PLg>). Στη συνέχεια, προβάλλει ένα κοινωνικό σποτ της Αστυνομίας Κύπρου (<https://www.youtube.com/watch?v=0nK-PQ3voLo>) για τη χρήση της ζώνης ασφαλείας. Μετά την προβολή, Τα παιδιά συζητούν για το κείμενο που τους άρεσε περισσότερο και γιατί. Συγκρίνουν τον λόγο των βίντεο με εκείνον του μπαμπά ή της μαμάς, όταν μπαίνουν στο αυτοκίνητο ή σε άλλο μεταφορικό μέσο. Παρότι και τα δύο κείμενα είναι απαιτητικά, η συμβολή της εικόνας είναι καθοριστική στην κατανόηση.

Άνοιξη μύρισε, ποίηση θύμισε

Με αφορμή ένα project για τις εποχές, η/ο νηπιαγωγός φέρνει στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης ποιήματα, λίμερικ, τραγούδια και παραμύθια για την άνοιξη. Τα διαβάζει στα παιδιά και εκείνα συμμετέχουν με συλλογική προσποιητή ανάγνωση. Στη συνέχεια, προσπαθούν να τα ξεχωρίσουν, παρατηρώντας σημεία-κλειδιά, π.χ. την ομοιοκαταληξία ή τον αφηγηματικό λόγο, τις κοινές συλλαβές στα λίμερικ και τα τραγούδια που ομοιοκαταληκτούν, τις στερεότυπες φράσεις των παραμυθιών (*Μια φορά κι έναν καιρό, Τότε ο λαγός...*, *Και ζήσανε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα...*), τη συντομία τους και τους τρόπους που ενσωματώνουν (π.χ. μουσική, εικόνα). Στη συνέχεια, μετασχηματίζουν όλοι μαζί κάποιο είδος κειμένου σε ένα άλλο, π.χ. το παραμύθι σε λίμερικ, βασιζόμενοι στο κυκλικό διάγραμμα της ιστορίας (βλ. πρακτική *Μια φορά κι έναν καιρό*).

Δείξε μου τον φίλο/τη φίλη σου

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά ακούν προφορικά κείμενα στα οποία η/ο νηπιαγωγός περιγράφει τον καλύτερο φίλο/την καλύτερη φίλη του/της, αφηγείται μια αστεία ιστορία μαζί του/της και εξηγεί γιατί τον/την θεωρεί καλό φίλο/καλή φίλη. Προηγουμένως, έχει αναρτηθεί στον φανελογράφο κυκλικό διάγραμμα με τα αντίστοιχα σημεία, τις ερωτήσεις και ενδεικτική απεικόνισή τους. Κάθε φορά που τελειώνει ένα προφορικό κείμενο, τίθενται οι ερωτήσεις: *Πώς είναι ο καλύτερος φίλος/η καλύτερη φίλη μου; Τι έγινε στην αστεία ιστορία; Γιατί τον/την αγαπώ;* Τα παιδιά απαντούν και κάνουν το ίδιο για τον δικό τους φίλο/τη δική τους φίλη.

Διασκεδάζω και λέω τη γνώμη μου

Με τη χρήση του βιτεοπροβολέα, τα παιδιά παρακολουθούν μια μεταγλωττισμένη ταινία με ζώα. Ανά τακτά χρονικά διαστήματα, γίνεται διάλειμμα και η/ο νηπιαγωγός αναθέτει σε ένα παιδί να εξηγήσει με λίγα λόγια τι έχει συμβεί μέχρι εκείνη τη στιγμή χρησιμοποιώντας χειρονομίες και συμβουλευόμενο το κυκλικό διάγραμμα των ιστοριών στον φανελογράφο. Μόλις τελειώσει η ταινία, Τα παιδιά εξηγούν τι τους άρεσε και γιατί. Παράλληλα, λένε αν αυτά τα ζώα υπάρχουν στην Κύπρο ή στη χώρα προέλευσής τους και μοιράζονται τις ονομασίες τους και σε άλλες γλώσσες.

Προφορική επικοινωνία-Ομιλία

Το τρενάκι των ήχων

Η/ο νηπιαγωγός μοιράζει στα παιδιά ζωγραφισμένα τρενάκια που για βαγόνια τους έχουν τετράγωνα διαφορετικού χρώματος. Έπειτα τους δίνει καρτέλες αντικειμένων που αρχίζουν από διαφορετικά σύμφωνα ή συμπλέγματα συμφώνων. Το κάθε παιδί γυρνάει μια καρτέλα, βλέπει το αντικείμενο και το προφέρει δυνατά, απομονώνοντας το σύμφωνο ή τα σύμφωνα από τα οποία αρχίζει η λέξη (π.χ. *θάλασσα, θ, στόμα, στ, κτλ.*). Στη συνέχεια, μεταφέρει στο βαγόνι το γράμμα ή τα γράμματα που αντιστοιχούν στον ήχο ή στο σύνολο ήχων.

Λέξεις και εικόνες στα εικαστικά

Στο κέντρο μάθησης των εικαστικών τα παιδιά, ως μικροί καλλιτέχνες, διαμορφώνουν καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, μια έκθεση ζωγραφικής για όλα τα θεματικά πεδία του βασικού λεξιλογίου, π.χ. *χαιρετισμοί, γλώσσες και χώρες, τρόφιμα, ρούχα, χρώματα, το σώμα μου, μέρες, μήνες και εποχές, τα παιχνίδια μου, τα ζώα, κ.ά.* Τα έργα τέχνης μπορούν να είναι δικές τους ζωγραφιές ή και έτοιμες εικόνες. Κάτω από κάθε έργο τέχνης γράφουν ή κολλούν λεζάντες με τις αντίστοιχες λέξεις στην Ελληνική και στη μητρική τους γλώσσα. Ανά τακτά χρονικά διαστήματα, παρουσιάζουν προφορικά τα έργα τέχνης στους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους, δείχνοντας και κατονομάζοντας τα αντικείμενα/τις έννοιες στην Ελληνική και στη μητρική τους γλώσσα.

Τράπεζα λέξεων

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας Τα παιδιά καλούνται να φτιάξουν κάρτες λέξεων. Στη μια πλευρά της κάρτας γράφουν τη λέξη στη δεύτερη γλώσσα (Ελληνική), την απόδοση της λέξης στη μητρική τους γλώσσα και τοποθετούν μια εικόνα με την αναπαράσταση της λέξης. Στη δεύτερη πλευρά της κάρτας, η/ο νηπιαγωγός σε συνεργασία με τα παιδιά γράφουν τον ορισμό της λέξης στη δεύτερη γλώσσα ή και στη μητρική με τη βοήθεια του διαμεσολαβητή/της διαμεσολαβήτριας. Τα παιδιά μπορούν να ζητούν από την/τον νηπιαγωγό να τους διαβάσει/υπενθυμίζει τον ορισμό της λέξης, όπως αυτός αναγράφεται στην κάρτα. Οι κάρτες τοποθετούνται σε ένα κουτί, το οποίο αποτελεί την τράπεζα των λέξεων. Στη συνέχεια, μπορεί να γίνει ταξινόμηση των λέξεων με πολλούς τρόπους και με κριτήρια τα οποία έχουν ορίσει από κοινού η/ο νηπιαγωγός με τα παιδιά, όπως για παράδειγμα το χρώμα της κάρτας, η θεματική ενότητα ή και η γραμματική κατηγορία της λέξης. Η τράπεζα λέξεων αξιοποιείται σε ομαδικά παιχνίδια, π.χ. *Μαντεύω τη λέξη*, έτσι ώστε οι μαθητές/τριες να δώσουν στους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές τους χαρακτηριστικά των λέξεων ή των εννοιών, κι εκείνοι/εκείνες να τις μαντέψουν.

Μικροί ζωγράφοι

Η/ο νηπιαγωγός φέρνει στην τάξη διάφορες φωτογραφίες από έργα τέχνης σχετικά με την οικογένεια (ενδεικτικά: *The Family* Gustav Klimt, *Family* Ramesh Gujar, *Family Album* Picasso) και ζητάει από τα παιδιά να περιγράψουν τι βλέπουν. Ξεκινούν να παρατηρούν και να περιγράφουν απλά έργα τέχνης και στη συνέχεια περνούν σε πιο σύνθετα (π.χ. απεικόνιση πολυμελούς οικογένειας). Σε όλα τα έργα τέχνης και με διάφορες τεχντροπίες αναπαρίστανται οικογένειες και διάφορες οικογενειακές στιγμές.

Κατά την περιγραφή, Τα παιδιά αποδίδουν τα χαρακτηριστικά των προσώπων μέσα από επίθετα και έτσι εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους. Για να βοηθηθούν, σχεδιάζουν μια αφίσα με ένα αγόρι και ένα κορίτσι και δίπλα τους σε φωνητική γραφή το -ς (για το αρσενικό) και το -α/-η (για το θηλυκό) αντίστοιχα. Κάθε φορά που θέλουν να περιγράψουν κάποιον, συμβουλευόνται την αφίσα, π.χ. *Ο μπαμπάς είναι ψηλός*. Η/ο νηπιαγωγός λειτουργεί ανατροφοδοτικά βοηθώντας τα παιδιά όταν δεν γνωρίζουν ή δεν θυμούνται μια λέξη αλλά και όταν ο λόγος τους αποκλίνει από τους κανόνες, π.χ. Παιδί: *Μπαμπάς είναι ψηλό*, Νηπιαγωγός: *Ααα, ο μπαμπάς είναι ψηλός, μάλιστα...*). Τέλος, η/ο νηπιαγωγός ζητάει από τους μαθητές/τις μαθήτριες να γίνουν ζωγράφοι και να φτιάξουν τη δική τους έκθεση ζωγραφικής με την οποία θα στολίσουν την τάξη τους.

Φτιάχνω παγωτό χωνάκι

Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης, η/ο νηπιαγωγός διαβάζει στα παιδιά μια ιστορία σχετική με τις καλοκαιρινές διακοπές. Στη συνέχεια, τοποθετεί σε έναν φανελογράφο τρία χάρτινα χωνάκια παγωτού. Το πρώτο χωνάκι γράφει *πρόσωπα, ζώα, πράγματα*, το δεύτερο χωνάκι γράφει *τι κάνουν*, ενώ υπάρχουν πολλές μπάλες παγωτού διάσπαρτες στις οποίες αναγράφονται τα ακριβή πρόσωπα και οι ενέργειες. Τα παιδιά καλούνται να θυμηθούν την ιστορία και να την αναπαραγάγουν μέσα από απλές προτάσεις. Στόχος της δραστηριότητας είναι να μπορούν να διακρίνουν τα ουσιαστικά από τα ρήματα τοποθετώντας τα στο κατάλληλο χωνάκι κάθε φορά και χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά της ιστορίας. Με τον τρόπο αυτό, ενισχύεται η ικανότητα των παιδιών να αναγνωρίζουν τη σειρά των όρων στην Ελληνική και να τοποθετούν τις λέξεις στην κατάλληλη σειρά.

Αρχή του παραμυθιού, καλημέρα σας

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας η/ο νηπιαγωγός μοιράζει στα παιδιά κάρτες που αποτυπώνουν τη δομή διαφόρων παραμυθιών (π.χ. *πού, πότε, ποιοι, τι έγινε, ποιο το πρόβλημα, ποια η λύση*) από την Κύπρο (βλ. και πρακτική *Μια φορά κι έναν καιρό*), την Ελλάδα και τις χώρες προέλευσής τους. Οι μαθητές τις βάζουν στη σειρά και λένε το παραμύθι τους, αντλώντας βοήθεια, όταν χρειάζεται από την/τον νηπιαγωγό.

Παιχνίδι ρόλων

Τα παιδιά της τάξης χωρίζονται σε δύο ομάδες: στην κόκκινη και στην μπλε. Για να διακρίνονται μεταξύ τους φορούν κόκκινες και μπλε κορδέλες στο χέρι ή κάποιο άλλο παρόμοιο διακριτικό. Η/ο νηπιαγωγός βάζει μουσική και τα παιδιά κινούνται στον χώρο ελεύθερα. Σταματά τη μουσική και όλα τα παιδιά μένουν ακίνητα και με κλειστά τα μάτια. Η/ο νηπιαγωγός επιλέγει δύο παιδιά, ένα από κάθε ομάδα, και ζητά να συστηθούν, αφού πρώτα τους δείξει παραδειγματικά τη δραστηριότητα που ακολουθεί:

Παιδί κόκκινης ομάδας: Πώς σε λένε;

Παιδί μπλε ομάδας: Με λένε Ιβάννα.

Παιδί κόκκινης ομάδας: Τι κάνεις;

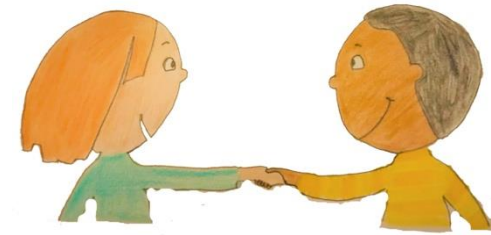
(τα παιδιά ενθαρρύνονται να χαιρετήσουν το ένα το άλλο

χρησιμοποιώντας διάφορους τρόπους μη λεκτικής επικοινωνίας)

Παιδί μπλε ομάδας: Καλά, ευχαριστώ!

Παιδί κόκκινης ομάδας: Από πού είσαι;

Παιδί μπλε ομάδας: Από τη Ρωσία.

Η /ο νηπιαγωγός βάζει ξανά μουσική. Τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στον χώρο. Σταματά τη μουσική και διαλέγει ένα άλλο ζευγάρι παιδιών. Η δραστηριότητα μπορεί να διαρκέσει μέχρι όλα τα ζευγάρια να συστηθούν και να ανταλλάξουν πληροφορίες μεταξύ τους. Στο τέλος μπορεί να επαναληφθεί, αλλά όταν σταματά η μουσική, να συστήνονται και να ανταλλάσσουν χαιρετισμούς όλα τα ζευγάρια μαζί. Τη μία φορά θα ξεκινούν τα παιδιά της κόκκινης ομάδας και την άλλη φορά τα παιδιά της μπλε ομάδας.

Μου αρέσει να...

Η/ο νηπιαγωγός φέρνει στην τάξη εικόνες με τις καθημερινές δραστηριότητες των παιδιών. Τις αναρτά στον φανελογράφο και τις κατονομάζει φωναχτά, π.χ. *παίζω μπάλα*. Στη συνέχεια, ζητά τα παιδιά να κατονομάσουν κι εκείνα τις δραστηριότητες στις εικόνες με διαφορετική σειρά και να προσθέσουν στις εικόνες σύμβολα που τα βοηθούν να θυμούνται τις λέξεις. Έπειτα, τα παιδιά κινούνται ελεύθερα στον χώρο. Μόλις η/ο νηπιαγωγός πει «στοπ», τα παιδιά αρχίζουν να συνομιλούν με έναν συμμαθητή/μια συμμαθήτριά τους για τα ενδιαφέροντα ή τα χόμπι τους, χρησιμοποιώντας εκφράσεις όπως *Μου αρέσει να...* Κάθε φορά που το ένα διακόπτει το άλλο ή αλλάζει θέμα, η/ο νηπιαγωγός χτυπάει ένα καμπανάκι. Σε περίπτωση που Τα παιδιά δεν γνωρίζουν ή δεν μπορούν να θυμηθούν το ρήμα που δείχνει τι τους αρέσει να κάνουν, χρησιμοποιούν μη λεκτικά μέσα.

Με το βλέμμα στην πόλη/στο χωριό

Σε ένα project με θέμα *Η πόλη μας*, η/ο νηπιαγωγός πηγαίνει με τα παιδιά μια βόλτα στην πόλη/το χωριό και φωτογραφίζει όμορφες και άσχημες όψεις τους. Στη συνέχεια, επιστρέφουν στο νηπιαγωγείο, εκτυπώνουν τις φωτογραφίες και κολλούν σε αυτές γραπτές ετικέτες (π.χ. σκουπίδια, πράσινο, θάλασσα, κτλ.). Διαβάζουν μαζί με τη/τον νηπιαγωγό προσποιητά τις λέξεις που

αντιστοιχούν σε κάθε εικόνα. Έπειτα, μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης της τηλεόρασης, όπου συζητούν, τηρώντας τους κανόνες επικοινωνίας (εναλλαγή συνομιλητών/συνομιλητριών, τήρηση θέματος) για το πώς η πόλη/το χωριό τους μπορεί να βελτιωθεί. Κάθε φορά που το ένα παιδί διακόπτει το άλλο ή αλλάζει θέμα, η/ο νηπιαγωγός χτυπάει ένα καμπανάκι. Σε περίπτωση που Τα παιδιά δεν βρίσκουν την κατάλληλη λέξη προσπαθούν να παραφράσουν ή ενισχύονται από τη/τον νηπιαγωγό/τον διαμεσολαβητή/τη διαμεσολαβήτρια.

Τι γιορτάζουμε;

Τα παιδιά μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης. Η/ο νηπιαγωγός φέρνει ένα εικονογραφημένο ημερολόγιο χωρισμένο κατά εποχές και μήνες. Ζητά από τα παιδιά να σκεφτούν μια γιορτή της Κύπρου ή/και της χώρας προέλευσης και να ζωγραφίσουν μια εικόνα που να την αναπαριστά, π.χ. χριστουγεννιάτικο δέντρο για τα Χριστούγεννα, κόκκινα αυγά για το Πάσχα, κανονιοβολισμός ή σιροπιαστά για το ραμαζάνι, κτλ. Μόλις ολοκληρώσουν τα έργα τους, τα παιδιά αναρτούν στον φανελογράφο τις ζωγραφιές τους στην κατάλληλη εποχή και τον κατάλληλο μήνα, εξηγούν τι δείχνει και κατονομάζουν τη γιορτή. Στη συνέχεια, ανά πέντε κάθονται στο κέντρο κυκλικά και δέχονται τις στοχευμένες ερωτήσεις των συμμαθητών/συμμαθητριών τους για τις γιορτές που γιορτάζουν στη χώρα προέλευσής τους, π.χ. *ποιες γιορτές έχετε τον χειμώνα/την άνοιξη; πώς τις γιορτάζετε; τι τρώτε; πώς διασκεδάζετε;*, κτλ.

Σήματα και λέξεις-κλειδιά

Στο κέντρο μάθησης του πάρκου κυκλοφοριακής αγωγής η νηπιαγωγός έχει φέρει εικόνες σημάτων από τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας. Δείχνει τα σήματα στα παιδιά, κι εκείνα καλούνται να δείξουν με χειρονομίες τι τους επιτρέπουν/απαγορεύουν να κάνουν. Κάθε φορά που ολοκληρώνεται η κίνηση/χειρονομία, η νηπιαγωγός λέει φωναχτά την οδηγία του σήματος, π.χ. *στοπ, σταματήστε!*, *στρίψτε αριστερά*, κτλ. Στο κέντρο μάθησης έχουν κατασκευαστεί από την/τον νηπιαγωγό δύο χάρτινες επιδαπέδιες διαδρομές. Τα παιδιά χωρίζονται σε ζευγάρια. Στόχος της δραστηριότητας είναι η μία ομάδα να φτάσει πρώτη στο τέλος κατανοώντας σωστά και επεξηγώντας ο ένας μαθητής/η μια μαθήτρια στον άλλον/στην άλλη τις καρτέλες (λέξεις - κλειδιά) που βρίσκουν στη διαδρομή. Οι καρτέλες (λέξεις-κλειδιά) είναι τοποθετημένες σε κομβικά σημεία στη διαδρομή από την πλευρά που δείχνει ένα κλειδί. Η άλλη πλευρά της καρτέλας έχει ένα σήμα από τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας, το οποίο Τα παιδιά καλούνται να κατανοήσουν, να το εξηγήσει ο ένας/η μία στον άλλον/στην άλλη σωστά και να πάρουν τη σωστή διαδρομή.

Δώσε τόνο και φωνή ν' ανεβείς στην κορυφή!

Η/ο νηπιαγωγός διαβάζει ένα βιβλίο στα παιδιά με διαφορετικές προσωπικότητες ηρώων. Στο κέντρο μάθησης της μεταμφίεσης, Τα παιδιά μπαίνουν σε ρόλο και δοκιμάζουν άλλοτε να κάνουν μια ψηλή φωνή για έναν ήρωα και άλλοτε μια χαμηλή φωνή για έναν άλλο χαρακτήρα. Κάποιοι/κάποιες μιλούν στη μητρική τους γλώσσα και άλλοι στην Ελληνική. Επίσης, μπορούν να

διαφοροποιήσουν τον τόνο τους: για τα θλιβερά μέρη της ιστορίας μιλούν σε χαμηλότερο τόνο, ενώ για τα χαρούμενα μέρη μιλούν με υψηλότερο τόνο.

Εγώ περιγράφω... εσύ μαντεύεις;

Ένα παιδί παρατηρεί ένα αντικείμενο της τάξης και το περιγράφει στους συμμαθητές/στις συμμαθήτριές του/της, προκειμένου να το μαντέψουν. Για να βοηθηθεί, χρησιμοποιεί τις καρτέλες που έχουν δημιουργηθεί στην *Τράπεζα λέξεων*. Αρχίζει να περιγράφει το αντικείμενο με ένα χαρακτηριστικό κάθε φορά. Τα υπόλοιπα παιδιά πρέπει να ακούσουν όλα τα χαρακτηριστικά και να καταλάβουν ποιο είναι το αντικείμενο. Για παράδειγμα, το παιδί παρατηρεί τον σχολικό χάρτη. Ξεκινά λέγοντας:

Είναι μεγάλος.

Βρίσκεται στον τοίχο.

Έχει πόλεις, θάλασσες, βουνά.

Με τον τρόπο αυτό ο μαθητής/η μαθήτρια καλλιεργεί την ικανότητά περιγραφής αλλά και ορισμού των λέξεων και επιχειρεί να βρει τα λειτουργικά χαρακτηριστικά των αντικειμένων. Επίσης, εμπλουτίζει το λεξιλόγιό του, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να ενισχυθεί η πολυγλωσσική επίγνωση των μαθητών/μαθητριών με αναφορές στις μητρικές γλώσσες (π.χ. ρουμανικά, αραβικά), όπου η λέξη *χάρτης* είναι παρόμοια ακουστικά.

Ιστορίες με εικόνες

Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης, η/ο νηπιαγωγός επιλέγει να διαβάσει ένα εικονοβιβλίο. Μετά το πέρας της ανάγνωσης, διατυπώνει κατευθυντικές ερωτήσεις: *Ποιοι είναι οι ήρωες; Πού βρίσκονται; Ποιο πρόβλημα έχουν; Πώς το ξεπερνούν; Τι γίνεται στο τέλος; Ποιο είναι το μήνυμα;* Τα παιδιά αναπαράγουν την ιστορία αξιοποιώντας τις εικόνες και τις λέξεις του εικονοβιβλίου. Σε περίπτωση που Τα παιδιά δεν βρίσκουν την κατάλληλη λέξη προσπαθούν να παραφράσουν.

Ξετυλίγω το κουβάρι

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά κάθονται σε κύκλο, τους μοιράζονται κάρτες ιστορίας ή παραμυθιού, και αρχίζουν να «χτίζουν» την ιστορία πρόταση-πρόταση. Το κάθε παιδί αναφέρει μία μόνο πρόταση κάθε φορά, ενώ πρέπει να ακούσει πολύ προσεκτικά το προηγούμενο παιδί και, βάζοντας την κατάλληλη γραμματική λέξη, να συνεχίσει κι άλλο την ιστορία. Στο μεταξύ, σε μεγάλο χαρτόνι είναι ζωγραφισμένη μια γραμμή του χρόνου με το παρόν, το παρελθόν και το μέλλον. Κάτω από την κατάλληλη χρονική βαθμίδα είναι γραμμένες γραμματικές λέξεις, π.χ. ρήματα, σύνδεσμοι, κτλ., για να διευκολύνουν τα παιδιά στην αναδιήγηση της ιστορίας. Πολύ χρήσιμο βοήθημα είναι το κουβάρι. Το νήμα από το κουβάρι ρίχνεται στο παιδί που μιλά κάθε φορά και κρατιέται τεντωμένο ή ξετυλίγεται.

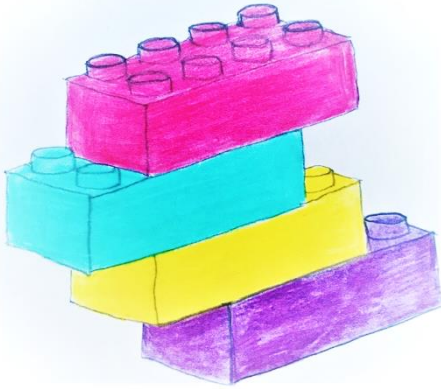
Ο κύκλος του Σαββατοκύριακου

Τα παιδιά κάθονται στο κέντρο μάθησης του δωματίου ονείρων και αφηγούνται πώς πέρασαν το Σαββατοκύριακό τους ή άλλες εμπειρίες που έζησαν. Η/ο νηπιαγωγός έχει φτιάξει σ' ένα χαρτόνι έναν κύκλο, όπως ένα ρολόι, στην κορυφή του οποίου υπάρχει η λέξη *Σάββατο* (εικόνα πρωί) και στο πρώτο δεξιό ημικύκλιο έχει τοποθετήσει εικόνες με τη σειρά (μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ). Στη βάση του κύκλου βρίσκεται η λέξη *Κυριακή* και με την αντίστροφη φορά έχουν τοποθετηθεί οι εικόνες (μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ). Με τον τρόπο αυτό, η/ο νηπιαγωγός βοηθάει το παιδί να διατηρεί μια χρονική σειρά στην αφήγηση των βιωματικών εμπειριών του υποβοηθούμενο από τη χρήση των εικόνων και χρησιμοποιώντας στον προφορικό του λόγο τις αντίστοιχες λέξεις που δηλώνουν χρόνο, για να συνδέσει τις προτάσεις του. Επίσης, η συγκεκριμένη δραστηριότητα βοηθάει το παιδί να έρθει σε επαφή με τη χρήση των παρελθοντικών χρόνων μέσα από την αφήγηση των εμπειριών ή των γεγονότων που βίωσε.

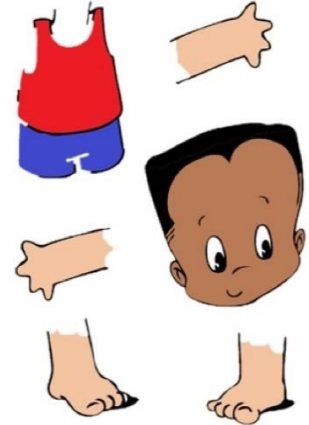
Όταν τρέμει η γη

Στο κέντρο μάθησης του Η/Υ τα παιδιά παρακολουθούν σύντομα εκπαιδευτικά βίντεο για το πώς δημιουργούνται οι σεισμοί ή τα ηφαίστεια. Καθώς τα προφορικά κείμενα χρησιμοποιούν ορολογία (πλάκες, λάβα, κτλ.) και συνεπώς είναι δύσκολα, η νηπιαγωγός σταματά την προβολή κάθε φορά που είναι απαραίτητο, για να εξηγήσει περισσότερο τους όρους και να τους προφέρει και πάλι φωναχτά. Παράλληλα, έχει φέρει εικόνες που αποτυπώνουν τον κάθε όρο/φαινόμενο και γραπτές ετικέτες. Τα παιδιά αντιστοιχίζουν τις εικόνες με την κατάλληλη γραπτή ετικέτα και φτιάχνουν έναν νοηματικό χάρτη με την πορεία πρόκλησης ενός σεισμού ή έκρηξης ενός ηφαιστείου. Στη συνέχεια, μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης της φύσης ή των οικοδομικών υλικών. Με πλαστελίνη, κούτες, κ.ά. και με τη βοήθεια της νηπιαγωγού φτιάχνουν μια κατασκευή που δείχνει πώς προκαλείται ένας σεισμός ή μια έκρηξη ηφαιστείου. Στη συνέχεια, τοποθετούν βοηθητικές ετικέτες πάνω στην κατασκευή τους στη μητρική γλώσσα ή την Ελληνική. Στη ολομέλεια εξηγούν προφορικά το φυσικό φαινόμενο (με λέξεις και από τη μητρική τους γλώσσα, σε περίπτωση που δεν θυμούνται την αντίστοιχη ελληνική).

Παίζω με γράμματα και συλλαβές

Η/ο νηπιαγωγός φτιάχνει καρτέλες με λέξεις σχετικές με τα μέρη του σώματος. Τις τοποθετεί στον φανελογράφο, τις εκφωνεί συλλαβιστά με παύσεις ανάμεσα στις συλλαβές και ζητάει από τα παιδιά να πηδούν τόσες φορές όσες και οι συλλαβές της κάθε λέξης. Για παράδειγμα, στη λέξη *πόδι* τα παιδιά πηδούν 2 φορές. Στη λέξη *κεφάλι* πηδούν 3 φορές. Στη συνέχεια, δίνει στα παιδιά τουβλάκια και ζητάει από αυτά να βρουν πόσα γράμματα έχει η κάθε λέξη. Για παράδειγμα, η λέξη *πόδι* έχει 4 γράμματα, οπότε το παιδί καλείται να τοποθετήσει 4 διαφορετικού χρώματος τουβλάκια το ένα πάνω στο άλλο. Η λέξη *κεφάλι* έχει 6 γράμματα, οπότε θα τοποθετήσει 6 διαφορετικού χρώματος τουβλάκια το ένα πάνω στο άλλο. Στην περίπτωση της λέξης *μάτια*, το παιδί καλείται να βάλει 5 τουβλάκια το ένα πάνω στο άλλο, το 2^ο, όμως, και το 5^ο θα πρέπει να έχουν το ίδιο χρώμα, αφού το γράμμα «α» υπάρχει δύο φορές.

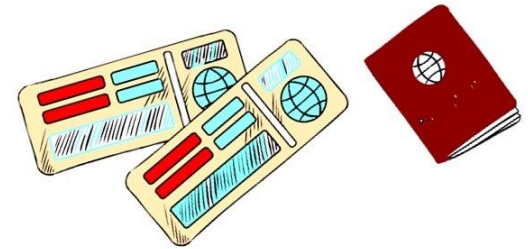
Μαθαίνω να κινούμαι στη γειτονιά μου

Η/ο νηπιαγωγός και τα παιδιά πηγαίνουν βόλτα στη γειτονιά. Φωτογραφίζουν δίγλωσσες και τρίγλωσσες πινακίδες, τις οποίες εκτυπώνουν στην τάξη. Η νηπιαγωγός τις διαβάσει και τα παιδιά προβαίνουν μιμητικά σε προσποιητή ανάγνωση, ενώ στη συνέχεια ζωγραφίζουν από κάτω το μέρος στο οποίο αναφέρονται και το γράφουν σε ακόμη περισσότερες γλώσσες. Τέλος, συζητούν γιατί κάποιες πινακίδες είναι γραμμένες σε τρεις γλώσσες. (αν δεν είναι εφικτή η βόλτα στην γειτονιά, φέρνει η νηπιαγωγός φωτογραφίες πινακίδων)

Ταξιδεύοντας σε χώρες μακρινές

Στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης η/ο νηπιαγωγός βοηθάει τους μαθητές/τις μαθήτριες να αποκωδικοποιήσουν τα ονόματά τους, προφέροντας κάθε ήχο και αντιστοιχίζοντάς τον με γράμμα(τα). Στη συνέχεια, φέρνει διάφορα έντυπα και δείγματα γραπτού λόγου, όπως, εισιτήρια, διάφορες καρτ ποστάλ, αφίσες, ενημερωτικά ή διαφημιστικά φυλλάδια, απομιμήσεις χαρτονομισμάτων, χάρτες, κ.ά., καθώς και υλικά γραφής που θα προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για πειραματισμούς, αναγνωστικές εμπειρίες και μάθηση. Βοηθά τα παιδιά να αποκρυπτογραφήσουν τις λέξεις συνδέοντας τους ήχους με γράμματα. Δίνουν σε κάθε γράμμα και ένα χρώμα. Έπειτα, ζητάει από τα παιδιά να κάνουν μικρές ομάδες και τους μοιράζει λευκά χαρτιά για να τα συρράψουν και να δημιουργήσουν τα δικά τους διαβατήρια.

Τα παιδιά φορούν ένα καπέλο με τη σημαία κάθε χώρας. Η νηπιαγωγός βγάζει φωτογραφίες για κάθε παιδί, τις οποίες κολλάει στο διαβατήριό του. Εκεί τα παιδιά σημειώνουν, στην Ελληνική και τη μητρική τους γλώσσα, το όνομά τους και τη χώρα στην οποία θα ήθελαν να ταξιδέψουν.

Το ουράνιο τόξο των ερωτήσεων

Η/ο νηπιαγωγός διαβάζει στα παιδιά ένα παιδικό εικονοβιβλίο, με στόχο τα ίδια να μπορέσουν να αναδιηγηθούν την ιστορία και να την ξαναφτιάξουν από την αρχή δημιουργώντας το δικό τους παιδικό βιβλίο. Χρησιμοποιεί την τεχνική του ουράνιου τόξου των ερωτήσεων (παρόμοια με το κυκλικό διάγραμμα στην πρακτική *Μια φορά κι έναν καιρό*):

Πού;

Πότε;

Τι/Ποιος;

Τι έγινε;

Ποιο το πρόβλημα;

Ποια η λύση;

Ο μαθητής/η μαθήτρια καλείται να αναδομήσει την ιστορία και να φτιάξει το δικό του/της βιβλίο ξανά από την αρχή με τη βοήθεια των ερωτήσεων που του/της θέτει η νηπιαγωγός. Το βιβλίο μπορεί να δημιουργηθεί είτε με εικόνες/κολάζ, είτε με ζωγραφική.

Μια εικόνα, χίλιες λέξεις

Η νηπιαγωγός επιλέγει ένα εικονοβιβλίο χωρίς γραπτό κείμενο. Τα παιδιά καλούνται να εξηγήσουν τις εικόνες μέσα από τις ερωτήσεις που θέτει ο/η νηπιαγωγός. Για παράδειγμα:

- Τι νομίζεις ότι συμβαίνει εδώ; (κατανόηση)
- Τι σε κάνει να το πιστεύεις αυτό; (κριτική ικανότητα - εξαγωγή συμπεράσματος)
- Τι πιστεύεις ότι θα συμβεί μετά; (πρόβλεψη)
- Γιατί; (επιχειρηματολογία).

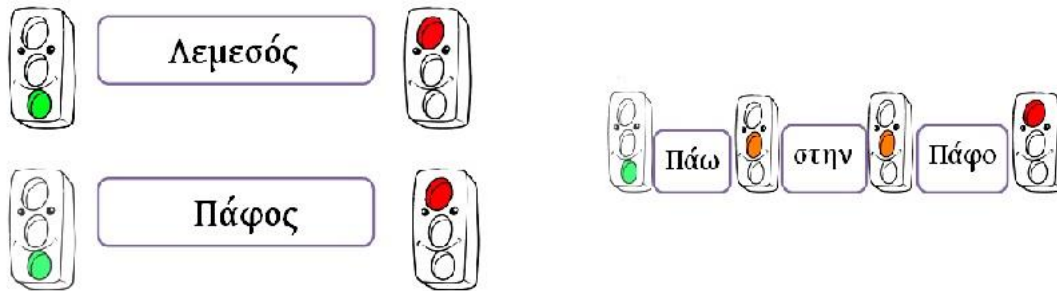
Τα παιδιά απαντούν αρχικά με λέξεις-κλειδιά, π.χ. *εκδρομή στη θάλασσα, μαγιό, καπέλο, ομπρέλα, μπάνιο*, κτλ. Στη συνέχεια, συνδέουν τις λέξεις-κλειδιά σε προτάσεις με τη βοήθεια της νηπιαγωγού.

Σωματοπλαστική

Η νηπιαγωγός χωρίζει τα παιδιά σε ομάδες. Η κάθε ομάδα έχει γραμμένο σε χαρτί ένα μέρος του σώματος, το οποίο καλείται να το αναγνωρίσει με τη βοήθεια της εικόνας και να το σχηματίσει με πλαστελίνη. Για παράδειγμα, η 1^η ομάδα έχει τη λέξη *χέρι*, ή δεύτερη ομάδα τη λέξη *πόδι*, η 3^η ομάδα τη λέξη *κεφάλι*, κτλ. Στο τέλος της δραστηριότητας θα μπορούσαν οι ομάδες να ενώσουν τα μέρη του σώματος και να πλάσουν ένα ανθρώπινο ομοίωμα.

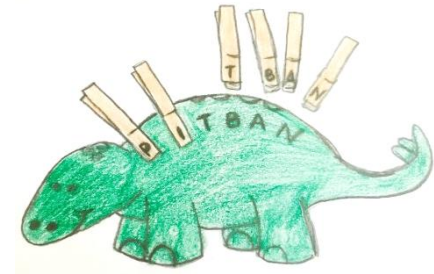
Ο Γρηγόρης κι ο Σταμάτης

Η νηπιαγωγός ανακοινώνει στα παιδιά ότι θα επισκεφθούν κάποιες πόλεις της Κύπρου, για να ψωνίσουν ό,τι χρειάζονται. Θα ξεκινήσουν, για παράδειγμα, να επισκεφθούν την Πάφο ή την Αμμόχωστο ή τη Λεμεσό. Λέει στα παιδιά να γράψουν την πόλη που θέλουν να επισκεφθούν. Για να τα βοηθήσει, τους παρουσιάζει τις πόλεις σε καρτέλες τοποθετώντας στην αρχή και στο τέλος της λέξης έναν φωτεινό σηματοδότη. Στην αρχή της λέξης τοποθετεί τον πράσινο φωτεινό σηματοδότη, ενώ στο τέλος της λέξης τον κόκκινο. Με αυτόν τον τρόπο, βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν τη φορά του ελληνικού συστήματος γραφής, από αριστερά προς τα δεξιά. Η νηπιαγωγός μπορεί να κάνει πιο σύνθετη τη δραστηριότητα προσθέτοντας κι άλλες λέξεις. Θα μπορούσε, επίσης, με τον ίδιο τρόπο να δείξει στα παιδιά ότι σε μια πρόταση οι λέξεις χωρίζονται με ένα μικρό διάστημα, δηλαδή δεν γράφεται κολλητά η μία στην άλλη. Αυτό το πετυχαίνει εισάγοντας και τον πορτοκαλή φωτεινό σηματοδότη, εξηγώντας ότι σταματάμε για λίγο, όταν ολοκληρώνουμε μια λέξη, αφήνουμε ένα μικρό κενό διάστημα και μετά προχωράμε στην επόμενη.

Ονόματα με μανταλάκια

Κάθε παιδί έχει μια καρτέλα στην οποία είναι γραμμένο το όνομά του. Η καρτέλα μπορεί να είναι ένα απλό ορθογώνιο χρωματιστό χαρτί ή ένα ζωάκι ή ένα άλλο αγαπημένο αντικείμενο του παιδιού. Σε ένα καλάθι, η νηπιαγωγός βάζει ξύλινα μανταλάκια πάνω στα οποία έχει γράψει τα γράμματα του ελληνικού αλφάβητου. Τα μανταλάκια είναι πολύ περισσότερα από τα γράμματα του ελληνικού αλφάβητου, προκειμένου να είναι επαρκή για τον σχηματισμό των ονομάτων όλων των μαθητών/μαθητριών. Το κάθε παιδί πρέπει να διαλέξει το κατάλληλο μανταλάκι και να το «πιάσει» πάνω στο αρχικό και τελικό γράμμα του ονόματός του/της.

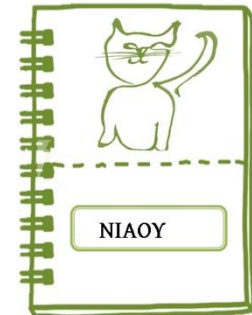
Βρες τη φωνή μου

Η νηπιαγωγός φέρνει στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης ένα «σπασμένο» βιβλίο, το πάνω μέρος του οποίου έχει εικόνες ζώων και γυρίζει ανεξάρτητα από το κάτω (με τις φωνές των ζώων). Τα παιδιά καλούνται να γυρίσουν τη σελίδα στο κατάλληλο σημείο, έτσι ώστε κάθε ζώο να αποκτήσει τη δική του φωνή. Η πρακτική αυτή, εκτός από ευχάριστη, είναι και μια καλή αναγνωστική πρακτική. Ιδιαίτερα επειδή η νηπιαγωγός μπορεί να επιλέξει μικρές και απλές γραπτές ηχομιμητικές λέξεις, όπως ΚΟ ΚΟ, ΠΑ ΠΑ ΠΑ, που βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν πώς λειτουργεί ο κώδικας της γραπτής γλώσσας.

Ο πιο καλός Βιβλιοθηκονόμος είμαι εγώ!

Η νηπιαγωγός έχει ζητήσει από τα παιδιά να φέρουν ένα βιβλίο από το σπίτι τους και να το δανείσουν στη βιβλιοθήκη του σχολείου. Τα παιδιά καλούνται να τοποθετήσουν το βιβλίο, που έφεραν, στο σωστό ράφι της βιβλιοθήκης ανάλογα με τη θεματική του (παιδικά βιβλία, εικονοβιβλία, λεξικά, βιβλία με συνταγές, ταξιδιωτικοί οδηγοί, βιβλία από άλλους πολιτισμούς, ποιήματα, κτλ). Στόχος της δραστηριότητας είναι ο μαθητής/η μαθήτρια να καταφέρει να διακρίνει από τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του βιβλίου (εξώφυλλο, οπισθόφυλλο, ράχη, τίτλο, εικόνα), σε ποια κατηγορία ανήκει και να το ταξινομήσει αντιστοίχως. Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα Τα παιδιά μπορούν και να συνεργαστούν, προκειμένου να βοηθηθούν από τους συμμαθητές τους/τις συμμαθήτριάς τους που έφεραν βιβλία σε άλλη γλώσσα, διαφορετική από την Ελληνική.

Το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού

Η νηπιαγωγός γράφει μια σύντομη ιστορία με ενδείξεις που λένε πού μπορούν τα παιδιά να βρουν έναν κρυμμένο θησαυρό. Μέσα από δραστηριότητες, τα παιδιά ενθαρρύνονται να διαβάσουν και να συνεργαστούν σε ένα περιβάλλον παιχνιδιού. Η νηπιαγωγός κρύβει διαφορετικούς θησαυρούς (κάρτες, μικρές μπάλες, παιχνίδια) στην τάξη ή στην αυλή. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και

τους δίνεται ένας χάρτης για να εντοπίσουν τον θησαυρό. Ο χάρτης μπορεί να σχεδιαστεί με το χέρι και να δοθούν μοναδικά ονόματα στα βασικά σημεία της αίθουσας/αυλής (π.χ. τροπικό δάσος, σκοτεινές σπηλιές, κτλ.), έτσι ώστε τα παιδιά να μπορούν να περιηγούνται χωρίς να χάνονται. Η πρώτη ομάδα που βρίσκει τον θησαυρό κερδίζει το παιχνίδι.

Γραπτός λόγος-Γραφή και γραπτή έκφραση

Τα συναισθήματα πάνε στο νηπιαγωγείο

Με αφορμή τις καθημερινές συγκρούσεις των παιδιών και την έκφραση συναισθημάτων τους, η νηπιαγωγός διαβάζει ένα βιβλίο στα παιδιά που αφορά τα συναισθήματα. Τα παιδιά καλούνται να αναπαραστήσουν με μη λεκτικούς τρόπους (παντομίμα, πόζες, κινήσεις, εκφράσεις προσώπων) τον τρόπο με τον οποίο αντιδρούν τα πρόσωπα της ιστορίας. Στη συνέχεια, το κάθε παιδί φτιάχνει ξεχωριστά το δικό του ζάρι συναισθημάτων με αποτυπωμένα συναισθήματα (εικόνες, σύμβολα, ιδεογράμματα, γράμματα, κτλ.) σε κάθε πλευρά. Ρίχνει το ζάρι και καλεί τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές του να υποδυθούν το συναίσθημα που δείχνει το ζάρι.

Γράφοντας κεφαλαία και μικρά

Τα παιδιά μεταφέρονται στο κέντρο μάθησης των εικαστικών. Το καθένα έχει το αρχικό του ονόματός του με κεφαλαίο και με πεζό. Η νηπιαγωγός, έχοντας βάλει διάφορα υλικά μπροστά τους, ζητάει από τα παιδιά να πειραματιστούν σχεδιάζοντας το αρχικό γράμμα του ονόματός τους άλλοτε με το χέρι μέσα σε άμμο και άλλοτε με ξυλομπογιές, κηρομπογιές, πλαστελίνη ή πινέλο. Με τον τρόπο αυτό, θα έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει διαφορετικά υλικά και εργαλεία (π.χ., πινέλο, κραγιόν, χρωματιστά μολύβια) για γραπτή έκφραση. Εναλλακτικά, θα μπορούσε η νηπιαγωγός να υλοποιήσει τη δραστηριότητα στο κέντρο μάθησης της ζαχαροπλαστικής. Γεμίζοντας το κορνέ με μείγμα μπισκότου, ζητά από τους μαθητές/τις μαθήτριες να φτιάξουν μπισκότα με τα αρχικά των ονομάτων τους, είτε πεζά είτε κεφαλαία.

Από το Α έως το Ω

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας τα παιδιά κάνοντας χρήση διαφορετικών υλικών γραφικής ύλης προσπαθούν να αποδώσουν συμβολικά το όνομά τους. Στόχος είναι να πειραματιστούν με διάφορα υλικά, για να ονοματίσουν προσωπικά τους αντικείμενα με το όνομά τους (π.χ. το καρεκλάκι τους, το ράφι των προσωπικών τους αντικειμένων, την κρεμάστρα τους, κτλ.). Τα υλικά μπορούν κάθε φορά να τροποποιούνται, για να κάνουν πιο ενδιαφέρον το αποτέλεσμα και να κινητοποιούν τους μαθητές/τις μαθήτριες. Μέσα από αυτή την πρακτική Τα παιδιά με τη βοήθεια του/της νηπιαγωγού καλούνται να διακρίνουν τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου και να τα αποτυπώσουν με διάφορους τρόπους.

Αραχνοφοβία

Στο κέντρο μάθησης της γλώσσας η νηπιαγωγός διενεργεί δημοσκόπηση. Δημιουργεί ένα γιγαντιαίο ιστό αράχνης και γράφει την ερώτηση: *Φοβάστε τις αράχνες; Ναι ή όχι;*. Δίνει στα παιδιά αυτοκόλλητα σημειώματα, ώστε να μπορούν να γράψουν είτε *ναι* είτε *όχι* και στη συνέχεια να τα τοποθετήσουν στο γιγαντιαίο ιστό. Η πρακτική ακολουθείται από συζήτηση για τις αράχνες.

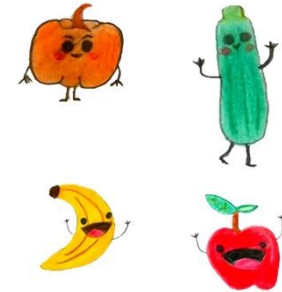

Στην αγορά των λουλουδιών

Στο κέντρο μάθησης της φύσης, η νηπιαγωγός δίνει στα παιδιά καρτελάκια με φωτογραφίες λουλουδιών και την ονομασία τους. Ζητάει από τα παιδιά να εργαστούν σε ομάδες και να ζωγραφίσουν κάποια από τα συγκεκριμένα είδη λουλουδιών, προσπαθώντας να γράψουν λεζάντες με την ονομασία τους (με σύμβολα, ιδεογράμματα, φωνητική γραφή, κτλ.), προκειμένου να τα αναγνωρίζουν όταν επισκεφτούν μια λαϊκή αγορά. Στόχος της πρακτικής είναι μέσα από τις καλλιτεχνικές τους δημιουργίες, τα παιδιά να μπουν στη διαδικασία της αποκωδικοποίησης της εικόνας σε λέξεις και να εμφανίσουν μια πρώιμη συμβολική μορφή γραφής.

Εβδομάδα Υγιεινής Διατροφής

Η νηπιαγωγός και Τα παιδιά αποφασίζουν να επισκεφτούν το σουπερμάρκετ της γειτονιάς τους και να αγοράσουν φρούτα και λαχανικά, για να περάσουν μια εβδομάδα υγιεινής διατροφής. Η νηπιαγωγός ζητάει από τα παιδιά να χωριστούν σε δύο ομάδες και να δημιουργήσουν λίστες με υγιεινά τρόφιμα. Για να τις δημιουργήσουν, θα βοηθηθούν μέσα από τη χρήση κοινών λέξεων της Ελληνικής και της μητρικής τους γλώσσας. Τα παιδιά καλούνται να γράψουν συμβολικά (ή και μέσω ζωγραφικής) τα φρούτα και τα λαχανικά που τους αρέσουν, για να φτιάξουν μετά τις δικές τους (φρουτο)σαλάτες.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Baker, C. 1996. *Foundations of bilingual education and bilingualism*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bennett, J. 2004. Curriculum in Early Childhood education and Care. *UNESCO Policy Brief on Early Childhood*, No 26/ September.
- Bialystok, E. 2001. *Bilingualism in development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bialystok, E. 2002. Acquisition of literacy in bilingual children: A framework for research. *Language Learning* 52, 159-199.
- Bowman, B. T., Donovan M. S. & Burns, M. S. (eds). 2001. *Eager to Learn: Educating Our Preschoolers*. Washington, D.C.: National Academy Press.
- Bredekamp, S. & Copple, C. 1998. *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα* (επιμ. Ντολιοπούλου, Ε.). Ελληνικά Γράμματα: Αθήνα.
- Cummins, J. 2000. *Language, power, and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Cunningham-A. U., & Andersson S. 1999. *Growing Up with Two Languages: A Practical Guide*. New York: Routledge.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. 2006. *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί - Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. ΟΕΔΒ. Αθήνα
- Developing the Young Bilingual Learner*. 1998. Washington, D.C.: National Association for the Education of Young Children and Resources and Instruction in Staff Excellence. Videotape.
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ)*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΦΕΚ303 και 304/13-3-03, τχ. Β, τόμοι Α □ και Β □.
- European Commission/EACEA/Eurydice. 2019. *Key data on early childhood education and care in Europe: 2019 edition*. Eurydice report. Luxembourg, Brussels: Publications Office of the European Union.
- Fleer, M. 2013. *Play in the Early Years*: Cambridge University Press.
- Gort, M. & Pontier, R. W. 2013. Exploring bilingual pedagogies in dual language preschool classrooms. *Language and Education* 27, 223-245.
- Κουτσουβάνου, Ε. 2000. *Πρώτη ανάγνωση και γραφή. Στρατηγικές διδακτικής*. Οδυσσέας. Αθήνα.
- Language Is the Key: A Program for Building Language and Literacy in Early Childhood*. Seattle: Washington Learning Systems. Available in seven languages and in English with subtitles for viewers with hearing impairments.
- Liddicoat, A. J. & Curnow, T. J. 2014. Students' home languages and the struggle for space in the curriculum. *International Journal of Multilingualism*, 11, 273-288.
- Lindholm-Leary, K. 1999. *Biliteracy for a Global Society: An Idea Book on Dual Language Acquisition*. Washington, D.C.: National Clearinghouse for Bilingual Education.
- Lightbown, P., and N. Spada. 1999. *How Languages Are Learned* (2nd edition). New York: Oxford University Press.

- MacNaughton, G. & Williams, G. 2008. *Techniques for teaching young children: Choices for theory and practice* (3rd edition): Pearson Education Australia
- Malenfant, N. 2006. *Routines and transitions: A guide for early childhood professionals*: Redleaf Press.
- Mary, L. & Young, A. 2017. From silencing to translanguaging: turning the tide to support emergent bilinguals in transition from home to pre-school. In Wedin, A., Rosén, J., Paulsrud, B.A. & Straszer, B. (eds.) *Translanguaging and education: New perspectives from the field*. Bristol: Multilingual Matters, 108-128.
- Meier, D. 2004. *The Young Child's Memory for Words: Developing First and Second Language and Literacy*. New York: Teachers College Press.
- O'Malley, M.J. & Chamot, A.U. 1990. *Learning Strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Παπούλια-Τζελέπη, Π. 2001. *Η νέα προοπτική της ανάδυσης του γραμματισμού*. Στο Παπούλια-Τζελέπη, Π. (επιμ.) *Ανάδυση του γραμματισμού. Έρευνα και πρακτική*. Καστανιώτης. Αθήνα.
- Schwartz, M. 2018. *Preschool Bilingual Education: Agency in Interactions Between Children, Teachers, and Parents*. Cham: Springer International Publishing AG.
- Schwartz, M. & Shaul, Y. 2013. Narrative development among language-minority children: The role of bilingual versus monolingual preschool education. *Language, Culture and Curriculum* 26, 36-51.
- Stewart, M. R. 2004. Phonological awareness and bilingual preschoolers: Should we teach it and, if so, how? *Early Childhood Education Journal* 32, 31-37.
- Thompson, L. 1999. *Young bilingual learners in nursery school*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Tabors, P. O. 1997. *One child, two languages*. Baltimore: Brookes
- Westby, C. 1991. Learning to talk, talking to learn: Oral literate language differences. In Simon, C. (ed.), *Communication skills and classroom success*. Eau Claire, WI: Thinking Publications, 334-355.